

<https://doi.org/10.56514/cch.121.03.06>

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Český historický ústav v Římě v letech 2015–2022

JAROSLAV PÁNEK

JAROSLAV PÁNEK: The Czech Historical Institute in Rome between 2015–2022

The outline of the development and activities of the Czech Historical Institute in Rome in the period 2015–2022 builds on the previous analysis concerning the years 2008–2014 (ČČH / The Czech Historical Review 113, 2015, pp. 244–276). It deals with the major positive changes in the infrastructure of the Institute, housed in the Czech Pontifical College Nepomucenum, which took place during the reconstruction of this Neo-Renaissance building, and the problems brought about by the closure of research institutions in Italy during the Covid-19 pandemic. The article presents an analysis and evaluation of the basic spheres of research activity of the Institute and its fellows: lectures, conferences and presentations, publication of the Institute's periodical (*Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma*), book series (*Biblioteca dell'Istituto Storico Ceco di Roma*, *Acta Romana Bohemica*) and critical editions of archival sources and catalogues of manuscripts (also a newly established series *Codices manuscripti Bohemici bibliothecarum Vaticanarum et Italicarum*). It provides detailed commentary on monographs and selected studies on ecclesiastical, political, economic and cultural histo-

ry with topics ranging from the late Middle Ages to the 20th century. It highlights the most important results of the Institute's work in the past eight years: (1) the Institute has intensified and accelerated the publication of a major international edition of early modern sources *Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem*; (2) a team of eight Institute's fellows has produced a synthesis of the history of relations between the papal curia and the Czech lands from the early Middle Ages to the threshold of the 21st century (*The Papacy and the Czech Lands. A History of Mutual Relations*, 2016); (3) some scholars have successfully mastered big topics of general history, especially history of the 16th and 17th centuries.

Keywords: History – General history – Church history – International relations – Czech Lands – Central Europe – Italy – Rome – the Vatican – Czech Historical Institute in Rome

Přítomná stať navazuje na pojednání o Českém historickém ústavu v Římě (ČHÚŘ) v letech 2008–2014 a shrnuje činnost a výsledky této instituce za uplynulých osm let.¹ V dohodě s Komisí ČHÚŘ jsou tyto souhrnné přehledy předkládány (oproti dřívější praxi z let 1994–2007) v delších periodách, což umožňuje zřetelněji vystihnout vývojové tendence a dosažené – zejména publikační, ale také infrastrukturní – výsledky. Ostatně o vývoji ústavu byla v mezidobí vědecká veřejnost informována i jinými způsoby.²

Český historický ústav v Římě procházel v letech 2015–2022 nejednoduchým vývojem a jeho činnost byla ovlivněna dlouhodobě působícími vnějšími okolnostmi, které měly podstatný vliv na jeho činnost. Nejprve to byla dalekosáhlá rekonstrukce a modernizace areálu české Papežské koleje Nepomucenum, probíhající v letech 2017–2023, která vedla k dočasnému vystěhování knihovny a všech ostatních prostor ČHÚŘ a k částečnému přerušení činnosti ústavu. Sotva skončila rekonstrukce té části budovy, v níž sídlí ČHÚŘ, a ústav se nastěhoval do výrazně zdokonalených prostor, následovala v letech 2020–2021/2022 pandemie Covid-19, která postihla zvláště těžce právě Itálii; karanténní opatření donutila badatele k okamžitému přerušení již zahájeného stipendijního pobytu a rychlému návratu domů, další pobyty musely být zrušeny nebo

1 Jaroslav PÁNEK, *Český historický ústav v Římě v letech 2008–2014*, ČČH 113, 2015, s. 244–276.

2 Jaroslav PÁNEK, *Publikační výsledky a projekty Českého historického ústavu v Římě (v širším kontextu českého historického bádání v Itálii)*, in: J. Pánek a kol., *Český historický ústav v Římě. Stav a perspektivy ediční činnosti*, Praha – Roma 2018, s. 7–29; pravidelné aktuální informace jsou zveřejňovány rovněž na webové stránce Historického ústavu AV ČR (<https://www.hiu.cas.cz/cesky-historicky-ustav-v-rime>).

odloženy; v roce 2020 byl uzavřen nejen náš ústav, ale i římské archivy a knihovny; i do následujících let se přenesla omezení přístupnosti řady archivů a byla zavedena nutnost rezervace na omezený počet míst v badatelnách, což jakýkoli výzkum značně zkomplikovalo. Počátek dvacátých let přinesl navíc finanční krizi, která se nutně odrazila v omezených publikačních možnostech ústavu.

Jak naznačí následující výklad, ČHÚŘ všechny tyto komplikace přestál. Nebylo by to možné, kdyby neměl pevné zázemí v Akademii věd České republiky a v Historickém ústavu AV ČR, které zajistily jeho pravidelné financování, přiměřené ovšem skrovným možnostem, naprosto nesrovnatelným s většími členskými institucemi Mezinárodní unie archeologických, historických a uměleckohistorických ústavů v Římě. Za tuto podporu náleží dík Akademické radě AV ČR, bývalé ředitelce HÚ AV ČR prof. Evě Semotanové a nynějšímu řediteli prof. Martinu Holému, stejně jako prof. Františku Šmahelovi, předsedovi Komise Českého historického ústavu v Římě.

Je však třeba zmínit rovněž významný osobní příspěvek vědeckých pracovníků, kteří se svou prací i ve ztížených podmínkách zasloužili o pozitivní publikační bilanci ČHÚŘ. Jsou to zejména členové Komise ČHÚŘ doc. Tomáš Černušák (Historický ústav AV ČR) a PhDr. Alena Pazderová (Národní archiv v Praze), kteří svým badatelským výkonem a soustavnou vydavatelskou činností zajistili nebývalý rozmach edice nunciatur z přelomu 16. a 17. století, dále PhDr. Stanislav Petr, který završil svůj kodikologický výzkum obsáhlým katalogem bohémikálních rukopisů Bibliotéky Palatina ve Vatikánské knihovně, a PhDr. Kateřina Bobková-Valentová, jež spolu s týmem spolupracovníků v několika významných publikacích zúročila dlouhodobé studium pramenů v centrálním Římském archivu Tovaryšstva Ježíšova. Řada dalších historiků vydala monografie, které obohatí české a moravské církevní dějiny (mj. doc. Jitka Jonová a doc. Tomáš Parma, Cyrilometodějská fakulta Univerzity Palackého; doc. Tomáš Malý, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity), historii umění (prof. Pavel Kalina, Fakulta architektury Českého vysokého učení technického) či dokonce evropské a světové dějiny (prof. Petr Vorel, Fakulta filozofická Univerzity Pardubice). Tito i jiní vědci, kteří jsou jmenováni v následujícím textu, prokázali, že výzkum v římských archívech má podstatný význam pro rozvoj poznání v humanitních oborech.

Za podíl na zpřístupnění pramených studií mezinárodní vědecké veřejnosti v italském znění patří poděkování Dr. Michaele Žáčkové Rossi (Florencie), která se od roku 2017 ujala výkonné redakce ústavního periodika *Biblioteca dell'Istituto Storico Ceco di Roma*.

Umístění ústavu, jeho nové vybavení a rozšíření knihovny

Rektoři české Papežské koleje Nepomucenum Petr Šíkula (2013–2018) a Roman Czudek (od 2018) a vicerektor Vojtěch Novotný (ve funkci rovněž od roku 2018) se rozhodli uvést rozsáhlý novorenesanční komplex z roku 1929 do „stavu odpovídajícího 21. století“. Ačkoli v době svého otevření znamenal tento palác s velkoryse pojatou klasicizující fasádou obrovský pokrok proti zcela nevyhovující klášterní budově Bohemicum na Via Sistina, po sto letech se už jeho vnitřní vybavení jevílo jako nevyhovující. Jakmile se podařilo získat souhlas římských památkářů, změnilo se Nepomucenum ve velké staveniště, v němž ovšem bylo nutné zachovat – byť s delšími přestávkami – alespoň omezený provoz.

Rekonstrukce probíhala postupně v letech 2017–2023 po jednotlivých patrech a součástech areálu. Ve III. poschodí, kde sídlí Český historický ústav v Římě, se konaly hlavní rekonstrukční práce v průběhu roku 2019 a naštěstí byly z větší části dokončeny těsně před výbuchem pandemie. Knihovna a veškeré zařízení ČHÚŘ musely být vystěhovány do přízemních a suterénních prostor, částečně i do lodžie. Při balení knih, vyklízení a potom i zpětném nastěhování se stali velkou oporou ředitele ČHÚŘ knihovníci Historického ústavu AV ČR a další dobrovolníci, kteří přijeli za tímto účelem do Říma.

Podstata rekonstrukčních prací nespočívala jen ve snížení stropů, instalaci nových rozvodů atd., ale především v novém dispozičním uspořádání obytných, společenských a skladových místností. V Nepomucenu byl snížen celkový počet pokojů tak, že ze tří místností, opatřených pouze umyvadlem, byly vytvořeny vždy dvě obytné buňky, vybavené kompletním sociálním zařízením a doplněné příslušným odkládacím prostorem. Do každé ze čtyř obytných buněk, jež jsou nadále k dispozici pro potřeby ČHÚŘ, ale i do studovny a jídelny (spojené s moderně vybavenou kuchyní), byla navíc zabudována klimatizace, což je v římských podmínkách zvláště příhodné. Oproti dřívější situaci skrovných „cel“ pro bohoslovce se komfort po rekonstrukci zvýšil o několik kategorií. Tím spíše je třeba ocenit vstřícnost vedení Nepomucena, jmenovitě rektora koleje P. Th.Lic. Romana Czudka, který dne 9. 12. 2022 podepsal s prof. Martinem Holým, ředitelem Historického ústavu AV ČR, jehož je ČHÚŘ zahraniční pobočkou, dohodu o pronájmu renovovaných prostor, a to za velmi příznivých podmínek; zázemí ČHÚŘ je nyní zajištěno na dalších deset let (2023–2032).

Vedení Nepomucena přijalo návrh ředitele ČHÚŘ na přebudování nyní již nepotřebných společných prostor umývárny a toalet do větší místnosti, v níž bylo

možno umístit hlavní část knihovny. Navíc další samostatný prostor byl vyhrazen především pro církevně-historickou knihovnu, získanou darem od římského badatele prof. Ludwiga Schmuğgeho. Díky tomu vznikla zcela nová situace a ČHÚŘ nejen překonal chronický nedostatek místa na uložení knižního fondu, ale zajistil si dostatečnou rezervu i na přírůstky pro řadu dalších let.

Umístění knih v nyní již elegantní badatelně, ve velké a malé knihovně umožnilo Historickému ústavu AV ČR, aby zakoupil stovky nových publikací, jimiž byla dovybavena specializovaná knihovna ČHÚŘ, zaměřená především na české dějiny od středověku do současnosti (základní encyklopedie, atlasy a kompendia, edice pramenů, syntézy, monografie, hlavní historická periodika), na církevní dějiny (se zvláštním zřetelem k papežství a řeholím), na publikace Mezinárodní unie římských ústavů a jednotlivých v Římě sídlících institucí (především Německa, Rakouska, Polska, Slovenska a Maďarska) a ve výběru na dějiny Itálie. Zvláštní oddíl zde samozřejmě tvoří pramenné edice a další publikace, jež vznikaly od 19. století a nadále vznikají na základě výzkumu prvních individuálních badatelů (František Palacký, Beda Dudík), České historické expedice, Československého a Českého historického ústavu v Římě.

Vzhledem k povaze ČHÚŘ je to prezenční, tematicky uspořádaná knihovna, která je externí součástí knihovny Historického ústavu AV ČR v Praze. Volný přístup k ní má každý badatel, jemuž schválí stipendijní pobyt Komise ČHÚŘ. Tato skutečnost klade velký důraz na solidní přístup těchto vědců ke knižnímu fondu (v roce 2022 byla provedena revize knihovny a byly zjištěny – a to i po dvojím stěhování – naštěstí nevelké ztráty, které lze nahradit duplikáty). Vzhledem k obecně platným pravidlům Mezinárodní unie římských ústavů mohou knihovnu prezenčně využívat rovněž badatelé z jiných ústavů; pokud je takový zájem (především o jinak nedostupnou bohemikální literaturu), umožňuje prezenční studium sekretářka ČHÚŘ Anna Šafářová, která trvale bydlí v Římě. Oproti dřívějším neuspokojivým poměrům se celková situace změnila v tom smyslu, že lze české i zahraniční zájemce o studium literatury v ČHÚŘ přijímat v důstojném prostředí a že katalog, který zpracovali odborníci z knihovny Historického ústavu AV ČR, je dostupný v digitální podobě na síti.

Stipendisté a vysílající instituce

Český historický ústav v Římě poskytuje pobytová stipendia badatelům, kteří s předstihem v půlročních intervalech podají řádně zdůvodněnou žádost Komisi ČHÚŘ, vedené prof. Františkem Šmahelem. O výsledcích svého výzkumu podávají stipendisté následnou zprávu této komisi a zároveň řediteli ČHÚŘ. Až na drobné výjimky lze dosažené badatelské výsledky pokládat za uspokojivé, odpovídající původnímu záměru, v některých případech za vynikající.

V letech 2015–2022 byla udělena pobytová stipendia 47 stipendistům, převážně z řad historiků a archivářů, v menším počtu také specialistům v přidružených oborech dějin vědy a literatury, klasické filologie, práva, etnologie, archeologie, dějin umění a památkové péče. Jelikož někteří badatelé prováděli dlouhodobé výzkumy a do římského ústavu se vraceli, bylo uděleno celkem 123 stipendií. Jejich délka se pohybovala od několika dnů (v případě proslovení přednášky, účasti na konferenci, případně rychlého ověření již dříve získaných poznatků pro připravovanou publikaci) až po zhruba dva měsíce.

Při výběru stipendistů dávala Komise ČHÚŘ přednost těm historikům, kteří pracují na základních edičních úkolech či kodikologických soupisech a dále těm, kteří již dosáhli mimořádných vědeckých výsledků a jejichž pobyt skýtá záruku jejich rozvíjení. Zároveň však dbala na to, aby příležitost k výzkumu v Římě získali rovněž začínající badatelé (doktorandi), kteří si zvolili závažná témata nebo kteří se dokonce mohou stát příslibem pokračování v práci na edičních řadách i v příští generaci.

Podporu při úhradě cestovních nákladů poskytovalo stipendistům zhruba 25 vysílajících institucí. Nejvýrazněji byl pochopitelně zastoupen Historický ústav AV ČR, který nese tíhu financování a organizačního zajištění ČHÚŘ jakožto své zahraniční pobočky. Vlastní vědecké pracovníky však vyslala i řada dalších ústavů Akademie věd ČR, zejména Etnologický ústav, Filosofický ústav, Knihovna AV ČR, Masarykův ústav a Archiv, Ústav pro soudobé dějiny či Ústav státu a práva. Početně byly zastoupeny vysoké školy, zejména Univerzita Karlova (Filozofická fakulta, Fakulta humanitních studií, Husitská teologická fakulta, Katolická teologická fakulta, Právnická fakulta, Ústav dějin a Archiv UK), dále Masarykova univerzita (Filozofická fakulta), Univerzita Palackého (Cyrilometodějská teologická fakulta, Filozofická fakulta), Západočeská univerzita (Filozofická fakulta), Univerzita Hradec Králové (Pedagogická fakulta) a České vysoké učení technické (Fakulta architektury). Jediné postavení zaujala Univerzita Pardubice, a to nejen vysláním

svých badatelů z Fakulty filozofické a Fakulty restaurování, ale především svými výsledky, jež dosáhly mimořádného mezinárodního ohlasu, a tím, že se stala koeditorem série monografií *Biblioteca dell'Istituto Storico Ceco di Roma*. Velmi významné místo si vydobily tři čelné archivní instituce (Národní archiv, Moravský zemský archiv, Archiv hlavního města Prahy), bez jejichž lvího podílu na ediční činnosti si lze sotva představit svižné pokračování nejcennějších edičních sérií. Příležitostně byly zastoupeny i další instituce (Ústav pro studium totalitních režimů, Centrum pro kulturní a sociální studia).

Výše uvedené akademické ústavy, fakulty a archivy vytvářejí zázemí, z něhož vycházejí vážní badatelé o výzkum v italských a vatikánských archivech, knihovnách a muzeích. Přestože v období 2015–2022 byla jejich práce opakovaně omezo-
vána krizovými situacemi, v úhrnu dosáhli solidních výsledků.

Přednášková, konferenční a prezentační činnost

Výsledky výzkumné činnosti ČHÚŘ jsou představovány odborné veřejnosti soustavně, a to knižní i časopiseckou formou, stejně jako prostřednictvím internetu. Základními publikačními nástroji zůstávají periodický sborník *Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma*, monografická řada *Biblioteca dell'Istituto Storico Ceco di Roma* a série sborníkových a pramenně edičních publikací *Acta Romana Bohemica*. Příležitost k ucelené prezentaci poskytlo 20. výročí obnovení ústavu, kdy se konala v Praze ve vile Lanna (20. 11. 2014) konference, z níž vzešla příslušná publikace.³ Nový shrnující pohled na činnost a perspektivy ediční činnosti ČHÚŘ podala prezentace spojená s přednáškami v pražské budově Akademie věd (18. 10. 2017); navazující studie vyšly opět v knižní podobě.⁴ Průřezový charakter, dokládající tematické rozpětí badatelů ČHÚŘ, mají některé svazky *Bollettina* (zejména 12/2020 a 13/2022).

3 Jaroslav PÁNEK a kol., *Ad fontes. Český historický ústav v Římě (1994–2014) v kontextu českého bádání v Itálii a Vatikánu v 19.–21. století* (= Acta Romana Bohemica, 1), Praha – Roma 2014; o konferenci též ČČH 113, 2015, s. 250, 255–256.

4 Jaroslav PÁNEK a kol., *Český historický ústav v Římě. Stav a perspektivy ediční činnosti* (= Acta Romana Bohemica, 3), Praha – Roma 2018 (vzhledem k tomu že mezi úkoly ČHÚŘ patří také sledování a recenzování nové literatury, a to především na stránkách ústavního periodika *Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma*, uvádím zde odkazy na recenze citovaných prací „z dílny“ ČHÚŘ; zde rec. A. Pazderová, *Bollettino* 13, 2022, s. 295–302).

Neobyčejná vstřícnost vedení Nepomucena umožňuje Českému historickému ústavu v Římě konat výroční přednášky v zasedacím sále koleje. Ačkoli kontinuita byla v tomto období (v letech 2019–2021) narušena dlouhodobou rekonstrukcí budovy a pandemií, přece jen se uskutečnily tyto přednášky:

Karel Rýdl (Fakulta filozofická Univerzity Pardubice), *Pedagogia scientifica di Montessori in Boemia (1907–2014)*; přednášky, která se konala 9. 12. 2015, a následně živé diskuse se – vzhledem k významu Marie Montessori v italských kulturních dějinách – zúčastnil mj. profesor slovanské filologie na univerzitě La Sapienza Mario Capaldo, člen proslulé římské akademie Accademia Nazionale dei Lincei;

Tomáš Černušák (Moravský zemský archiv, Brno), *La quotidianità dei nunzi pontifici presso la corte imperiale di Rodolfo II* (7. 12. 2016);

Milena Lenderová (Fakulta filozofická Univerzity Pardubice), *L'Italia e le viaggiatrici ceche. Relazioni di viaggi degli anni 1782–1937* (13. 12. 2017);

Jan Kuklík (Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Praha) – Jan Němeček (Historický ústav AV ČR, Praha), *In the Shadow of the Fasces. Czechoslovak-Italian Relations 1938–1945* (12. 12. 2018);

Tomáš Černušák (Historický ústav AV ČR, Brno), *La Battaglia della Montagna Bianca, il pontificato di Gregorio XV (1621–1623) e l'esercito papale in Moravia / Bitva na Bílé hoře, pontifikát Řehoře XV. (1621–1623) a papežské vojsko na Moravě* (13. 12. 2022); tato přednáška byla částečně zachycena spolu s doprovodným komentářem T. Černušáka Televizí Noe (Zpravodajské noeviny 13. 12. 2022).

Pro úplnost je třeba dodat, že některé přednášky byly předneseny česky (neboť převážnou většinu posluchačů tvořili bohoslovci a sestry boromejky z Nepomucena, případně čeští krajané žijící v Římě); pro italské a další účastníky byl však připraven text v italském překladu, popřípadě doslovný překlad do italštiny, který běžel v powerpointu za zády přednášejícího. Po každé z přednášek následovalo seznámení publika s nejnovějším svazkem *Bollettina* a s dalšími publikacemi ČHÚŘ. Tematika většiny přednášek byla podrobně zpracována v podobě monografií, které vyšly v sérii *Biblioteca dell'Istituto Storico Ceco di Roma*.

Řada stipendistů se zúčastnila konferencí, organizovaných různými institucemi v Římě a zaměřených k tematice starší i moderní historie, pomocných věd historických nebo dějin umění.⁵ Zde je třeba zmínit ty konference, které se bezprostředně týkaly ediční činnosti ČHÚŘ a na nichž vystupoval především Tomáš Čer-

5 Jako příklad uvádím účast Ivany Ebelové a Zdeňka Hojdy z Filozofické fakulty UK na XIV. kongresu Evropské asociace pro dějiny měst (29. 8. – 1. 9. 2018), spojenou s badatelským pobytem v Římě.

nušák, který od 1. 9. 2020 přešel z Moravského zemského archivu do brněnské pobočky Historického ústavu AV ČR, habilitoval se na Univerzitě Palackého v Olomouci a vzhledem k možnosti plně se soustředit na problematiku nunciatur se stal vysoce perspektivní posilou ČHÚŘ. Na římských konferencích a dalších jednáních prezentoval výsledky soustavného studia raně novověkých nunciaturních pramenů; mj. na mezinárodní konferenci *Der Papst und der Krieg*, kterou uspořádal Německý historický ústav v Římě (5.–6. 12. 2016), představil přípravné práce na zpřístupnění nunciaturních zpráv z let 1621–1628, které jsou v gesci ČHÚŘ.

Témata zpracovávaná při badatelských pobytech v ČHÚŘ se odrazila v mnoha referátech na vědeckých zasedáních, konaných v Česku, Itálii a dalších zemích; jejich výsledné (publikované) zpracování zachycují bibliografie, zveřejňované ve svazcích *Acta Romana Bohemica*.⁶ Zvláštní zmínku si zaslouží konference věnovaná významu římského chrámu Panny Marie Vítězné (nazvaná *La chiesa di Santa Maria della Vittoria a Roma*), která se konala na římské univerzitě La Sapienza a v níž zásluhou T. Černušáka vystupoval ČHÚŘ jako jeden ze spoluorganizátorů. Zde také 6. 5. 2022 přednesl referát o symbolickém významu tohoto místa paměti z hlediska rekatolizace českých zemí (*Il significato simbolico dello spazio inteso come luogo della memoria durante la prima fase della ricattolicizzazione della Boemia*).

Ze součinnosti T. Černušáka s evropskými badateli na podobné tematice pak vyplynulo mj. jeho působení v mezinárodním výzkumném týmu a podíl na projektu *Geopolityczna specyfika potrydenckich nuncjatur apostolskich (1562–1605) – studium prozopograficzno-porównawcze / The geopolitical character of the post-Tridentine apostolic nunciatures (1562–1605) – a prosopographical and comparative study*, který vede Slezská univerzita v Katovicích (Uniwersytet Śląski w Katowicach).

Ojediněle šlo o veřejné vystoupení, které vycházelo z potřeb ČHÚŘ, ale mělo přesah do širší veřejnosti. Jaroslav Pánek pronesl vyžádanou přednášku *Some Remarks on the European Migration Crisis* na mezinárodním kolokviu, které zorganizovalo Velvyslanectví Polska v Itálii v reprezentativním historickém objektu Chiostro Bramate v centru Říma dne 5. 12. 2016. Polská ambasáda uspořádala toto kolokvium jako akci reprezentující Visegrádskou skupinu v Evropské unii a kromě ředitele ČHÚŘ pozvalo k proslovení přednášky prof. Jacka Purchlu, ředitele Mezi-

6 Naposledy *Výběrová bibliografie prací vzniklých v návaznosti na výzkum v Českém historickém ústavu v Římě v letech 2014–2017 (Knihy, kapitoly v knihách a články)*, in: *Acta Romana Bohemica* 3, Praha – Roma 2018, s. 164–193.

národního kulturního centra v Krakově, Dr. Edit Inotai, badatelku o mezinárodních vztazích a zástupkyni Centra pro euro-atlantickou integraci a demokracii v Budapešti, a Magdalénu Vašáryovou, slovenskou političku, socioložku a herečku v Bratislavě. Kolokvium určené zástupcům italské politiky a kultury, stejně jako diplomatickému sboru v Římě, mělo diskusní charakter odpovídající vyhocené situaci v době migrační krize, která v letech 2015–2016 silně zasáhla jak Itálii, tak i zemi Visegrádské čtyřky. Skutečnost, že organizátoři vybrali k přednášce na tomto fóru pouze jednoho z ředitelů členských institucí Mezinárodní unie archeologických, historických a uměleckohistorických ústavů v Římě, podala svědectví o tom, že ČHÚŘ není v Římě neznámou veličinou.

Ačkoli Nepomucenum tvoří se svým parkovým zázemím svébytný církevní prostor, cílevědomě se otvírá určitým formám veřejného života. Sídlí zde *Česká škola Řím* (jeden z nejuznávanějších článků krajské vzdělávací sítě Česká škola bez hranic), poskytující především dětem českých matek, žijících ve Věčném městě a okolí, víkendové vzdělávání v českém jazyce a v humanitních předmětech. Další vlivnou organizací je *Sdružení krajanů a přátel České republiky Asociace Praha (Associazione Praga)*, která sdružuje nejen zdejší Čechy, ale i příslušníky jejich rodin a svým působením přispívá k prohlubování přátelství v česko-italských vztazích. Český historický ústav patří dnes již neodlučně do tohoto komplexu Nepomucena jakožto hlavního centra duchovního, vědeckého a kulturního života v Římě. Pokud navštěvují Itálii či Vatikán členové české vlády, poslanci nebo senátoři, zpravidla zavítají také do Nepomucena. Někteří při té příležitosti projeví zájem o prohlídku Českého historického ústavu, jak se to stalo v případě návštěvy premiéra Petra Fialy a vicepremiéra Mariana Jurečky 9. 6. 2022 a ministra kultury Martina Baxy 29. 9. 2022. Pozoruhodné bylo, že při návštěvě knihovny ČHÚŘ v sobě premiér Fiala nezapřel historika a profesora Masarykovy univerzity, prohlédl si nové publikace a zajímal se především o zpracování církevních dějin 20. století.⁷

7 Jaroslav PÁNEK, *Visita del Primo ministro della Repubblica Ceca all'Istituto Storico Ceco di Roma*, Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma (dále citováno zkráceně: Bollettino) 13, 2022, s. 285–289; Vojtěch DRAŠNAR, *Visita del ministro della cultura della Repubblica Ceca all'Istituto Storico Ceco di Roma*, Bollettino 13, 2022, s. 291.

Nové pojetí stěžejního periodika ČHÚŘ *Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma*, uplatňované od počátku druhého decennia 21. století, bylo stručně naznačeno již v předchozí zprávě.⁸ Od té doby vyšly čtyři svazky této bienální publikace (10/2016 – 13/2022) v rozsahu 210–430 stran, tedy podstatně větším než v celém předcházejícím období. Vedoucím redaktorem byl i nadále ředitel ČHÚŘ Jaroslav Pánek, výkonnou redakci zastala již jen u čísla 10/2016 Eva Chodějovská, která poté přešla z Historického ústavu AV ČR na jiné pracoviště. Od čísla 11/2018, kdy se také aktuálně změnila obálka Bollettina (jejím autorem je Petr Čížek), převzala výkonnou redakci Michaela Žáčková Rossi. Je to zkušená specialistka v oboru muzikologie a kulturních dějin 16.–17. století, absolventka Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (tam získala roku 2016 titul Ph.D. po obhajobě disertace o rudolfinské kapele), která od roku 1996 trvale žije v Itálii a je ke zpracování italské verze Bollettina po odborné i jazykové stránce skvěle disponována.⁹

Ve čtyřech nejnovějších svazcích Bollettina se naplňovala koncepce periodika, které přednostně prezentuje badatelské výsledky stipendistů ČHÚŘ a v širším záběru i těch českých vědců, kteří jsou napojeni na jiné instituce; zároveň předkládá témata, jež mají vztah k historii kontaktů mezi českými zeměmi a střední Evropou na jedné straně a Římem, Vatikánem a Itálií na straně druhé. Týká se to všech období od středověku do současnosti (klasická archeologie a dějiny antického světa nebyly v posledních letech do programu ČHÚŘ – až na jednu výjimku – zahrnuty, neboť se o pobytové stipendium neucházeli solidní badatelé s touto tematikou). Podstatně se rozšířila recenzní rubrika, která se snaží podchytit především českou knižní a částečně i článkovou tvorbu, týkající se italského prostředí, církevních dějin se zvláštním zřetelem k papežství a řeholím, stejně jako kulturních proudů propojujících Itálii se zeměmi střední Evropy; významné místo zaujaly hospodářské dějiny (zejména finance, mincovnictví a obchod). Kronika podává informace o aktuálních badatelských projektech a personáliích; přináší rovněž seznamy stipendistů ČHÚŘ a témat jejich výzkumu.

Z povahy věci je Bollettino polytematické, avšak některé svazky obsahují bloky studií z určitému vybranému tématu. Ve svazku 11/2018 lze najít soubor článků věnovaných stavu a perspektivám ediční činnosti ČHÚŘ se zvláštním za-

8 ČČH 113, 2015, s. 256–257.

9 Srov. Michaela ŽÁČKOVÁ ROSSI, *The Musicians at the Court of Rudolf II. The Musical Entourage of Rudolf II (1576–1612)*, I, Prague 2017 (rec. J. Pánek, Bollettino 11, 2018, s. 172–174).

měřením na otázku dokončení velké edice Monumenta Vaticana Bohemiae, využití fondu Apoštolská komora v římském Státním archivu, pokračování mnohazvazkové edice zpráv nunciů u císařského dvora z let 1592–1628, dále pojednání o pramenech ke vztahu papežství a československého státu ve 20. století a o diplomatických pramenech v italském archivu ministerstva zahraničních věcí. Tento svazek byl připsán jako pocta vynikajícímu německému medievistovi profesoru Ludwigu Schmuggemu, který se darem značné části své vědecké knihovny stal vzácným mecenášem ČHÚŘ.¹⁰

Svazek Bollettina 12/2020, věnovaný památce zesnulé zakládající ředitelky ČHÚŘ Zdeňky Hledíkové (1938–2018),¹¹ zveřejnil soubor studií o českých šlechtických diplomatech v Itálii 17. století, který vznikl ve spolupráci s českobudějovickým územním pracovištěm Národního památkového ústavu a jeho ředitelem Petrem Pavelcem. Přinesl nové poznatky zejména o Humprechtu Janu Černínovi z Chudenic, císařském ambasadorovi v Benátkách, o odrazu jeho mise v dobové ikonografii a diplomatické literatuře, a o Janu Antonínu z Eggenberka, císařském ambasadoru u Svatého stolce (za papeže Urbana VIII.), a jeho zlatém kočáře, zachovaném na zámku v Českém Krumlově.

Podstatná část obsahu všech svazků Bollettina přináší panoramatický přehled témat, jež po heuristické stránce vznikají přímo v římském ústavu nebo ve spolupráci s ním. Od původního východiska (církevní dějiny pozdního středověku a počátku novověku) se toto panoráma rozšířilo o dějiny politiky, mezinárodních vztahů, diplomacie a vojenství, obchodu, ražby mincí a měnových systémů, architektury, výtvarného umění, hudby, divadla a literatury.

Ačkoli rozpětím témat a jejich zpracováním, ale také typografickou a ilustrační úrovní se Bollettino přiblížilo standardním periodikům vydávaným římskými ústavu, ve dvojím ohledu za těmi nejlepšími zaostává. V důsledku diskontinuity, zapříčiněné nepříznivými politickými událostmi (1914, 1939, 1948), pochopitelně nelze dosáhnout tradici těch časopisů, které vycházejí víceméně kontinuálně od konce 19. století nebo vznikly již před mnoha desetiletími. Je tu však rozdíl ještě v jednom směru. Jak dokládají názvy časopisů nebo ročenek německých (*Römische Quartalschrift für christliche Altertumskunde und Kirchengeschichte*, od 1887; *Quellen und Forschungen aus italienischen Archiven und Bibliotheken*, od 1898) a ra-

10 Stručná charakteristika této osobnosti s ukázkami korespondence tohoto vědce: Jaroslav PÁNEK, *Il professor Ludwig Schmugge – mecenate dell'Istituto Storico Ceco di Roma*, Bollettino 11, 2018, s. 11–15.

11 Jan HRDINA, *In ricordo della professoressa Zdeňka Hledíková (1938–2018)*, Bollettino 12, 2020, s. 13–30, a další články v témž svazku.

kouských (*Römische Berichte*, od 1895, respektive *Römische historische Mitteilungen*, od 1956/1957), byla uvedená periodika pojata univerzálně, nikoli jako prezentace jednoho, tj. vydavatelského, ústavu. Tato skutečnost jim zajistila dalekosáhlou otevřenost vůči širší obci římských badatelů a tudíž i velkorysejší geografický a následně tematický horizont. Odtud se odvíjí výraznější mezinárodní přitažlivost a dosah německých, rakouských, ale i dalších periodik. Pro *Bollettino*, které dosud patří do skupiny „institucionálních“ periodik (podobně jako publikace belgického, nizozemského, dánského, maďarského a nejnověji i slovenského ústavu), zůstává otevřenou otázkou, zda lze tento limit v budoucnosti překročit.¹²

Základní edice a soupisy pramenů

Při znovuzaložení Českého historického ústavu v Římě na přelomu let 1993/1994 byl položen zvláštní důraz na pokračování v dlouhodobě vydávaných edicích pramenů z pozdního středověku a počátku novověku, které navazují na činnost několika předchozích generací archivářů a historiků, počínaje Českou historickou expedicí a konče dozníváním působnosti Československého historického ústavu v Římě v době po druhé světové válce.

Zprvu se podařilo úspěšně navázat na *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia*, k nimž měla svým celoživotním badatelským zaměřením nejbližší Zdeňka Hledíková. Její mohutný svazek „Prodromus“ z roku 2003 pokryl pontifikáty Klimenta V., Jana XXII. a Benedikta XII. z let 1305–1342¹³ a tím dotvořil souvislou řadu bohemikálních pramenů z papežských register od počátku 14. století až do závěru pontifikátu Martina V. (1417–1431). Znamenalo to, že pro dokončení této ediční série (již nyní osmivazkové) rokem 1471 zbývá zvládnout po-

12 Přehled periodik římských ústavů podala Eva CHODĚJOVSKÁ, *Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma. Minulost a současnost časopisu*, in: J. Pánek a kol., *Ad fontes. Český historický ústav v Římě (1994–2014) v kontextu českého bádání v Itálii a Vatikánu v 19.–21. století*, s. 30–44. K tomuto seznamu je třeba doplnit, že Slovenský historický ústav v Římě, založený roku 2014, brzy upustil od vydávání velmi skrovného *Bollettino dell'Istituto Slovacco di Roma* (název navazujícího na někdejší československé *Bollettino*) a od roku 2015 vydává časopis *Slovak Studies*, který se neomezuje na italštinu, ale obsahuje texty i v dalších kongresových jazycích; srov. Jaroslav PÁNEK, *Slovak Studies – una nuova rivista nell'ambiente romano*, *Bollettino* 10, 2016, s. 235–237.

13 Zdeňka HLEDÍKOVÁ (ed.), *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia. Tomus prodromus: Acta pontificum Romanorum Clementis V., Johannis XXII., Benedicti XII. 1305–1342*, Pragae 2003.

slední čtyři desetiletí.¹⁴ Úkolu se ujali dva žáci prof. Hledíkové, avšak první z nich, Aleš Pořízka, někdejší pracovník Historického ústavu AV ČR, na dlouholetou ediční práci rezignoval, takže veškerá tíha odpovědnosti padla na Jana Hrdinu (Archiv hlavního města Prahy).

Sondy do pramenů z doby papeže Evžena IV. (1431–1447) vedly tohoto medievistu k poznání, v jakých směrech se od třicátých let 15. století proměnila zpracovávaná pramenná základna. Na jedné straně proces byrokratizace vedl k obrovskému početnímu nárůstu register (v mnoha desítkách až stovkách svazků připadajících na jednotlivé pontifikáty) a statisíců popsaných folií, což znamená obrovskou heuristickou zátěž. Na druhé straně v době následující po vrcholné fázi husitské revoluce zásadně poklesl počet bohemikálních záznamů, což bylo přirozeným důsledkem přerušení standardních kontaktů mezi kališnickou církevní správou a papežskou kurií. Pro dobu Evžena IV. se situace jeví tak, že zhruba polovina podchycených záznamů v papežských registrech se týká Slezska, čtvrtina Moravy a pouhý zbytek Čech a lužických markrabství.

Avšak řešení této svízelné situace usnadňují dvě okolnosti: značná část register byla již na přelomu 19. a 20. století prohlédnuta a vyexcerpována kopisty ve službách Českého zemského archivu, což ovšem vyžaduje revizi a kolacionování, a navíc tato registra z hlediska Svaté říše římské (i se zřetelem k zemím České koruny) analyzovala a tematicky utřídila německá série Repertorium Germanicum. Zásluhou Jana Hrdiny, který na základě dílčích sond a studií důkladně promyslel a zdůvodnil další postup práce, se úkol jeví za daných okolností jako zvládnutelný. Sám již pro pontifikát Evžena IV. podchytil naprostou většinu příslušných vatikánských pramenů, vzhledem k převaze silesiakálního materiálu mu však zbývá studium komplementárních pramenů ve vratslavských archivech. Lze očekávat, že pokud získá tento historik (zejména s porozuměním svého zaměstnavatele) možnost vykonat zbývající bádání,¹⁵ edice Monumenta Vaticana Bohemiae bude mít příznivou vyhlídku na završení.¹⁶

14 Vzhledem k tomu, že jako datum ukončení edice byl zvažován také rok 1492, je třeba zdůraznit, že její uzavření na konci doby poděbradské (a zároveň pontifikátu Pavla II. /1464–1471/) je z hlediska českých a také středoevropských dějin daleko vhodnější než dovedení do poloviny doby jagellonské, v jejímž rámci je skutečným mezníkem náboženského a církevního politického vývoje teprve nástup luterské reformace a jeho důsledky pro české země i Evropu.

15 Není pochyb o tom, že Komise ČHÚŘ konstruktivní ediční záměr Jana Hrdiny podpoří.

16 Podrobněji o této tematice pojednávají stati: Jan HRDINA – Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Edice vatikánských pramenů k českým dějinám pozdního středověku*, in: J. Pánek a kol., *Ad fontes. Český historický ústav v Římě (1994–2014) v kontextu českého bádání v Itálii*, s. 45–60; Jan HRDINA, *Monumenta Vaticana Bohemiae – výhled do doby poděbradské*, in: J. Pánek a kol., *Český historický*

Velmi příznivá situace vznikla – zásluhou intenzivní spolupráce Historického ústavu AV ČR a Českého historického ústavu v Římě s Národním archivem v Praze a Moravským zemským archivem v Brně – při vydávání základní edice k dějinám raného novověku – *Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem 1592–1628*. Záměr vydat korespondenci nejvýznamnější středoevropské nunciatury od doby rudolfínské do prvního desetiletí třicetileté války byl stvrzen dohodou s německými historickými ústavy v Římě v letech 1923–1924 a stal se čestným, mezinárodně významným úkolem české historiografie. Československý historický ústav v Římě, který toto břemeno (původně odhadované na 30 svazků) na sebe vzal, bývá někdy neprávem osočován, že tuto práci zanedbával.¹⁷ Ve skutečnosti však Československý historický ústav v necelých patnácti letech meziválečné existence vykonal obrovskou heuristiku, jejíž výsledky jsou soustředěny ve Sbírce opisů Národního archivu v Praze,¹⁸ a množství poznatků vložil do analytických studií. Viditelné výsledky však byly podstatně menší, neboť vyšlo jen pět svazků nunciaturní korespondence, útržkovitě se vztahujících k několika nunciům z přelomu 16. a 17. století. Na první pohled působily tyto svazky jako nahodilé torzo, které nemá velkou naději na pokračování. Neúspěch brněnského archiváře Pavla Balcárka,¹⁹ který se bezvýsledně pokusil zvládnout korespondenci nuncia Carla Caraffy z dvacátých let 17. století, jako by tuto skepsi ještě po roce 2000 potvrzoval.

Naštěstí se díla ujali dva mimořádně odborně zdatní historici s archivní průpravou, kteří se důkladně seznámili nejen s prameny předbělohorské a pobělohorské doby, ale také s pokročilou metodikou práce na evropských edicích raně novověké diplomatické korespondence. Přípravné práce trvaly delší čas, ale v posledních několika letech přinesly zasloužené plody. Alena Pazderová (Národní archiv v Praze) vydala v rozpětí let 2016–2022 již pět objemných svazků a Tomáš Černušák (Moravský zemský archiv v Brně, od roku 2020 vědecký pracovník brněnské pobočky Historického ústavu AV ČR) zatím – v letech 2013–2017 – dva svazky. Nejen systematickostí přístupu, ale i rozsahem zpracované látky je to podstatně víc, než kolik stihla vytisknout meziválečná generace editorů.

ústav v Římě. Stav a perspektivy ediční činnosti, s. 31–38; TÝŽ, *Monumenta Vaticana Bohemiae – uno sguardo al periodo di re Giorgio di Poděbrady (fino al 1471)*, Bollettino 11, 2018, s. 49–57.

17 Jitka RAUCHOVÁ, *Československý historický ústav v Římě*, České Budějovice 2014, mj. s. 287–292 (závěry).

18 František BENEŠ, *Sbírka opisů z vatikánských a italských archivů ve Státním ústředním archivu v Praze*, Sborník archivních prací 16, 1966, č. 2, s. 519–537.

19 Tomáš ČERNUŠÁK, *Pavel Balcárek, archivista emerito dell'Archivio regionale di Moravia a Brno, è morto*, Bollettino 10, 2016, s. 253–254.

Dlouhá *nunciatura Cesare Speciana* (1592–1598) zanechala velmi rozsáhlou písemnou pozůstalost. S využitím přípravných prací Josefa Borovičky, Bedřicha Jenšovského, Karla Stloukala a zvláště Josefa Matouška se jí chopila Alena Pazderová a – vedle ostatní archivní práce²⁰ – zahájila roku 2016 vydávání svého monumentálního edičního díla. Podrobně komentovanou kritickou edicí zpřístupnila zatím léta 1592–1595 v pěti svazcích o celkovém rozsahu přes 3000 stran.²¹ Italské prameny detailně analyzovala a rozčlenila do tematických odstavců, které mají svůj protějšek v analogicky členěných německých regestech. Důkladné úvodní studie podávají – kromě všech pomocněvědných náležitostí – souhrnný výklad o tematických okruzích, jichž se korespondence týká; tedy nejen o dění na císařském dvoře Rudolfa II., v Praze, českých zemích a habsburské monarchii, či o protireformační politice kurie, ale také o událostech na habsbursko-osmanském bojišti v Uhrách, v německých teritoriálních státech a dalších zemích. Vše je propojeno podrobnými strukturovanými rejstříky, takže nejen po informační, ale i po technické stránce získala evropská historiografie už v prvních pěti svazcích nedocenitelnou pomůcku a jednu z nejceněnějších edic k poznání střední Evropy na konci 16. století.²²

Se stejnou pečlivostí zpracoval Tomáš Černušák dva svazky (v rozsahu více než 1200 stran) s korespondencí *Antonia Caetaniho* z let 1608–1611.²³ Zde navázal na meziválečnou ediční činnost Mileny Linhartové a dokončil první kompletně zpřístupněnou nunciaturu. Vydal prameny k jedné z největších krizí habsburské monarchie v době bojů mezi Rudolfem II. a Matyášem a k zápasu o uzákonění ná-

20 K obdivuhodnému dílu této archivářky, editorky a historičky srov. stati ve sborníku *K životnímu jubileu PhDr. Aleny Pazderové*, *Paginae historiae*. Sborník Národního archivu 31/2, 2023.

21 Alena PAZDEROVÁ (ed.), *Epistulae et acta Caesaris Speciani 1592–1598*. Pars I, *Mai 1592 – Dezember 1592*, Pragae 2016; Pars II, *Januar 1593 – Dezember 1593*, Pragae 2016; Pars III, *Januar 1594 – Dezember 1594*, Pragae 2016; Pars IV, *Januar 1595 – Juni 1595*, Pragae 2022; Pars V, *Juli 1595 – Dezember 1595*, Pragae 2022 (rec. J. Pánek, *Bollettino* 12, 2020, s. 372–376).

22 K pojetí edice srov. Alena PAZDEROVÁ, *Zpřístupňování nunciaturní korespondence. Mezinárodní úkol historiků raného novověku*, in: J. Pánek a kol., *Ad fontes. Český historický ústav v Římě (1994–2014) v kontextu českého bádání v Itálii a Vatikánu v 19.–21. století*, s. 61–73; TÁŽ, *Edice nunciaturní korespondence z konce 16. století (Ediční zpracování korespondence Cesare Speciana, papežského nuncia na císařském dvoře v letech 1592–1598)*, in: J. Pánek a kol., *Český historický ústav v Římě. Stav a perspektivy ediční činnosti*, s. 83–93; TÁŽ, *L'edizione critica della corrispondenza dei nunzi del XVI secolo (Elaborazione editoriale della corrispondenza di Cesare Speciano, nunzio apostolico presso la corte imperiale nel periodo 1592–1598)*, *Bollettino* 11, 2018, s. 71–86.

23 Tomáš ČERNUŠÁK (ed.), *Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem 1592–1628*. Tomus IV, *Epistulae et acta Antonii Caetani 1607–1611*. Pars IV, *September 1608 – Junius 1609*, Pragae 2013; Pars V, *Julius 1609 – Februarius 1611*, Pragae 2017.

boženské svobody v Čechách.²⁴ Zatímco zde zachytil otřesy předzvěstující třicetiletou válku, v dalším edičním záměru – nunciaturě *Carla Caraffy* (1621–1628) – již vstoupil přímo do válečných událostí bezprostředně po bitvě na Bílé hoře. Zde jde opět o klíčové téma násilné rekatolizace českých zemí a prosazení konfesijního absolutismu i dalekosáhlých státoprávních změn v habsburské monarchii. Tato část nunciaturní korespondence nabývá na významu i proto, že už před stoletím ztroskotal velkorysý záměr Hynka Kollmanna vydat pobělohorskou dokumentaci Kongregace de Propaganda fide. Také v Černušákově případě jde o víceletý projekt (perspektivně ve spolupráci s církevním historikem Tomášem Parmou z Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci),²⁵ který má zajištěnou institucionální podporu v Historickém ústavu AV ČR. Nevzniká tu však samotná edice; tento výzkum je spojen s širšími autorskými záměry, které se týkají srovnávacího studia evropských nunciatur a dějin evropské diplomacie.²⁶

Badatelský zájem o vydávání vatikánských pramenů, především diplomatických zpráv, není zdaleka omezen raným novověkem. Dokumentace k dějinám první poloviny 20. století tvoří náplň ediční řady *Československo a Svatý stolec*. Tato řada není sice v gesci ČHÚŘ (vydává ji Masarykův ústav a Archiv AV ČR), ale podílejí se na ní někteří stipendisté ČHÚŘ, největším podílem Pavel Helan (Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy), dále pak Jaroslav Šebek (Historický ústav AV ČR) a Jitka Jonová (Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci). Především s využitím písemností Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti předkládá tato edice dokumentaci k dramatickému vývoji československo-vatikánských vztahů mezi oběma světovými válkami.²⁷ V letech 2012–2022

24 K přístupu editora srov. Tomáš ČERNUŠÁK, *Edice nunciaturních zpráv a česká účast na jejich zpracování*, in: J. Pánek a kol., *Ad fontes. Český historický ústav v Římě (1994–2014) v kontextu českého bádání v Itálii a Vatikánu v 19.–21. století*, s. 73–80.

25 Podle původní představy by mělo docházet ke střídání v tom smyslu, že by každý z editorů zpracovával vždy jeden ze dvou po sobě následujících roků; vzhledem k tematické návaznosti zkoumané látky a také k možné asynchronii v postupu ediční práce stojí za důkladné zvážení, zda by takovýto postup neměl být již nyní přehodnocen.

26 Srov. Tomáš ČERNUŠÁK – Tomáš PARMA, *Nunciatura Carla Caraffy a její ediční zpracování*, in: J. Pánek a kol., *Český historický ústav v Římě. Stav a perspektivy ediční činnosti*, s. 95–107; TÍŽ, *La nunziatura apostolica di Carlo Caraffa e la sua elaborazione editoriale*, *Bollettino* 11, 2018, s. 87–102.

27 Michal PEHR – Jaroslav ŠEBEK (eds.), *Československo a Svatý stolec*, I: Od nepřátelství ke spolupráci (1918–1928). Úvodní studie. Materiály z vatikánských archivů dodali a přeložili Pavel HELAN a Marek ŠMÍD, Praha 2012; Pavel HELAN – Jaroslav ŠEBEK (eds.), *Československo a Svatý stolec*, II/1: Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti (1919–1925). Výběrová edice dokumentů, Praha 2013; Pavel HELAN, *Československo a Svatý stolec*, II/2.1: Krize s Římem –

se podařilo vydat osm svazků s prameny, které umožňují prohloubenou interpretaci bilaterálních vztahů, církevní politiky Československa a postojů Vatikánu k proměnám střední Evropy v letech 1918–1934.

Vzhledem k tomu, že od roku 1999 patří mezi hlavní výzkumné úkoly ČHÚŘ také soupis bohemikálních rukopisů, věnoval se této činnosti po řadu let Stanislav Petr (Masarykův ústav a Archiv AV ČR). Jeho úkolem byla podrobná katalogizace rukopisů, které se týkají Čech, Moravy nebo Českého Slezska v nejširším smyslu, tedy nejen jazykem, vznikem a tematikou, ale i původem autora nebo jeho kontakty s českými zeměmi. Vzhledem k časové náročnosti této minuciózní práce bylo možné dosud zpracovat jen zlomek z velkého počtu římských, vatikánských a italských rukopisných sbírek. Po soupisu bohemik ve třech menších knihovnách, který vyšel již roku 2014,²⁸ vydal Stanislav Petr v roce 2016 jako vyvrcholení svého kodikologického působení v Římě *Soupis rukopisných bohemik ve vatikánské knihovně Palatina*, v někdejší proslulé knihovně falckých kurfiřtů, která naposledy patřila českému „zimnímu králi“ Fridrichu Falckému; po jeho porážce na Bílé hoře a vyhnání z Falce byla roku 1623 převezena jako válečná kořist z Heidelberku do Říma a uložena ve Vatikánské apoštolské knihovně.²⁹ Nejen svými osudy, ale i částí obsahu (rukopisy Zbraslavské kroniky, Kroniky papežů a císařů Martina Opavského, hussitica atd.) patří tato knihovna mezi významná místa paměti českých dějin. Její vydání zahájilo roku 2016 novou publikační řadu ČHÚŘ, která nese latinský název *Codices manuscripti Bohemici bibliothecarum Vaticanarum et Italicarum*.³⁰

fenomén státní tradice? Československá problematika let 1919–1928 v materiálech Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti, Praha 2022; Pavel HELAN (ed.), *Československo a Svatý stolec*, II/2.2: Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti (1926–1927). Edice dokumentů, Praha 2021; Pavel HELAN (ed.), *Československo a Svatý stolec*, II/3: Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti 1929–1931. Edice dokumentů, Praha 2020; Pavel HELAN – Jaroslav ŠEBEK – Marek ŠMÍD – Michal PEHR (eds.), *Československo a Svatý stolec*, III: Diplomatická korespondence a další dokumenty 1917–1928. Výběrová edice, Praha 2015; Eva HAJDINOVÁ – Dagmar HÁJKOVÁ – Pavel HELAN – Francesco CACCAMO – Jitka JONOVÁ (eds.), *Československo a Svatý stolec*, IV: Diplomatická korespondence a další dokumenty 1928–1934. Výběrová edice, Praha 2020; Pavel HELAN – Eva HAJDINOVÁ, *Československo a Svatý stolec*, V: Ěra nuncia Pietra Ciriaciho, Praha 2020.

28 Stanislav PETR, *Výzkum rukopisných bohemik v římských knihovnách Angelica, Corsiniana a Vallicelliana* (= Acta Romana Bohemica, 2), Praha 2014.

29 Stanislav PETR, *Soupis rukopisných bohemik ve vatikánské knihovně Palatina*, I-II, Praha 2016 (rec. J. Pánek, *Bollettino* 12, 2020, s. 364–366).

30 K dalším možnostem bádání o rukopisných bohemikách Stanislav PETR, *Soupis bohemikálních rukopisů ve vatikánských a italských knihovnách*, in: J. Pánek a kol., *Ad fontes. Český historický ústav v Římě (1994–2014) v kontextu českého bádání v Itálii a Vatikánu v 19.–21. století*, s. 81–

Český historický ústav v Římě nadále vydával svou knižnici monografií (*Biblioteca dell'Istituto Storico Ceco di Roma*)³¹ a dokonce založil zvláštní řadu pro syntetické práce (*Biblioteca dell'Istituto Storico Ceco di Roma – Sintesi*),³² ale naprostá většina knižních publikací s ním spjatých vyšla v akademických, univerzitních či komerčních nakladatelstvích. Aby bylo zřejmé, jakými směry se rozvíjela výzkumná činnost badatelů ČHÚŘ, je na místě podat přehled monografických a ve výběru i časopiseckých či sborníkových publikací podle chronologicko-tematických okruhů.

Období středověku bylo zastoupeno – na rozdíl od situace z konce 20. století – poměrně malým počtem badatelů. Jan Hrdina (Archiv hlavního města Prahy) se nevěnoval pouze přípravě dalšího svazku Monumenta Vaticana Bohemiae, ale prohluboval zájem o *náboženský život lucemburské doby*, především o problematiku odpustků a poutí.³³ Někdejší stipendista ČHÚŘ Pavel Krafl (po odchodu z Historického ústavu AV ČR působil v Institutu Historii PAN ve Varšavě a poté na Filozofické fakultě Univerzity Konstantína Filozofa v Nitře) mohl využít poznatků z vatikánských archivů při sepsání monografie o *církevním právu* v českých zemích

92; TÝŽ, *Stav soupisu rukopisných bohemik ve vatikánských a římských knihovnách*, in: J. Pánek a kol., *Český historický ústav v Římě. Stav a perspektivy ediční činnosti*, s. 61–72.

31 Ve sledovaném období vyšly monografie v těchto svazcích „Bibliotéky ČHÚŘ“: Tomo 4 – Karel RÝDL, *Il metodo della pedagogia scientifica di Maria Montessori (1907–2014)*, Roma – Praha 2015; Tomo 5 – Milena LENDEROVÁ, *Donne in viaggio. Le viaggiatrici delle Terre ceche e la loro immagine dell'Italia negli ani 1782–1936*, Roma – Praha – Pardubice 2017; Tomo 6 – Jan KUKLÍK – Jan NĚMEČEK, *In the Shadow of the Fasces I. Italy and the Destruction of Czechoslovakia 1938/1939*, Roma – Prague 2019. – Velmi rychlé vydávání monografií ve druhém deceniu 21. století bylo umožněno mimořádným autorským a organizačním podílem prof. Petra Vorla a dalších vědců z Fakulty filozofické Univerzity Pardubice, kde byly v té době připraveny podklady pro dokončení monografií s italskou tematikou a kde byl dostatek finančních zdrojů na překlady textů a na vydávání publikací. V následujících letech se frekvence vydávání „Bibliotéky ČHÚŘ“ přizpůsobila podstatně skrovnějším možnostem multikrizové doby.

32 Tomáš ČERNUŠÁK et al., *The Papacy and the Czech Lands. A History of Mutual Relations*, Rome – Prague 2016.

33 Jan HRDINA, *Relikvie – Odpustky – Poutní odznaky. Čtyři kapitoly z náboženského života lucemburské Prahy*, Praha 2017; TÝŽ, *Die Luxemburger im Gravitationsfeld von Frömmigkeitspraktiken. Reliquien – Wallfahrt – Pilgerzeichen*, in: Martin Bauch et al. (eds.), *Heilige, Helden, Wüteriche. Herrschaftsstile der Luxemburger (1308–1437)*, Wien – Köln – Weimar 2017, s. 107–145; týž, *Pellegrinaggi, indulgenze e concorrenza spirituale nella Praga pre-bussita*, in: Étienne Doublier – Jochen Johrendt (eds.), *Economia della salvezza e indulgenza nel Medioevo*, Milano 2017, s. 183–206.

období středověku.³⁴ Z hlediska kontinuity medievistického výzkumu je zvláště důležitý ponor Antonína Kalouse (Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci) do písemnosti *papežských legátů*, kteří byli na přelomu 15. a 16. století vysíláni do střední Evropy. Jde o zásadní prameny, které by si zasloužily alespoň výběrové zpřístupnění, neboť dokumentují mezinárodní vztahy papežství v desetiletích, jež předcházela vzniku stabilního diplomatického zastoupení kurie v evropských státech prostřednictvím nunciů.³⁵ Jak prokázaly dosavadní výzkumy A. Kalouse, pokrytí jagellonské doby se nutně vztahuje na celý česko-uhersko-rakouský prostor a je nezbytné pro přesnější vystižení proměn centrální části kontinentu v době utváření nových nadstátních útvarů, v počínající fázi existenční obrany proti osmanské expanzi a zároveň nábožensko-politických tenzí spojených se štěpením západní církve. O tom, že jde o tematiku obecně významnou, svědčí skutečnost, že monografie A. Kalouse vyšly v kompetitivním prostředí římského nakladatelství Viella³⁶

Raný novovek tvoří dnes daleko nejfrekventovanější předmět zájmu stipendistů ČHÚŘ. Velký podíl na tom mají editoři *nunciaturní korespondence*, kteří pochopitelně čerpají z písemností, jež při ediční přípravě suverénně poznali, ale i oni mají širší záběr. Alena Pazderová (Národní archiv, Praha) vystihla institucionální zázemí *nunciatury u císařského dvora* z hlediska dějin správy a rekonstruovala síť jejich kontaktů,³⁷ ale vydala také důkladné studie, přispívající k poznání českého konfesijně politického prostředí a situace na uherském válčišti v devadesátých letech 16. století.³⁸ Analogické studie pro počátek 17. století publikuje Tomáš Černušák (Historický ústav AV ČR, Brno). V centru jeho zájmu stojí jak komunikační strategie nunciů, tak i jejich každodenní život v císařském rezidenčním městě, ve

34 Pavel KRAFL, *Dějiny církevního práva v českých zemích ve středověku*, Praha 2023.

35 Srov. Antonín KALOUS, *Il cardinale Petro Isvalies, delegato papale, e le nozze di Vladislao Jagellone, re di Boemia e di Ungheria, con Anna di Foix-Candale*, Bollettino 12, 2020, s. 131–150.

36 Antonín KALOUS, *The Transformation of Confessional Cultures in a Central European City: Olomouc, 1400–1750*, Roma 2015; TÝŽ, *Late Medieval Papal Legation: Between the Councils and the Reformation*, Roma 2017.

37 Alena PAZDEROVÁ, *Zázemí Specianovy nunciatury u císařského dvora v Praze v letech 1592–1594*, *Paginae historiae* 23, 2015, s. 7–54 (rec. J. Pánek, Bollettino 10, 2016, s. 184–187); TÁŽ, *Analýza činnosti papežského nuncia na císařském dvoře v Praze v letech 1592–1594*, Sborník archivních prací 67, 2017, s. 325–468.

38 Alena PAZDEROVÁ, *Il contingente papale in Ungheria nel 1595 e le cure verso i soldati malati*, Bollettino 13, 2020, s. 97–119; TÁŽ, *Gli sforzi per convertire Pietro Vok di Rožmberk ossia ciò che non si trova in Historie rožmberská (Storia di Rosenberg) di Václav Březan*, Bollettino 12, 2022, s. 151–278.

dvorské společnosti i ve vztazích ke středoevropské aristokracii.³⁹ Odtud vedla jeho cesta k systematickému výzkumu působení nunciů v roli spolutvůrců evropské diplomacie. Jako metodicky velmi přínosné se ukázalo srovnávací studium nunciatur v různých evropských metropolích a zvláště pak paralelní a komparativní *analýza diplomacie nunciů* a španělských ambasadorů u dvora Rudolfa II. v sepětí s jejich vztahovými sítěmi;⁴⁰ monografie na toto téma odpovídá současnému trendu nových politických dějin a má potenciál ovlivnit mezinárodní výzkum raně novověké diplomacie.⁴¹ Třetí editor in spe, Tomáš Parma (Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého, Olomouc), věnoval několik studií jednak omezeným kontaktům českého prostředí k centru římského katolicismu v 15.–18. století,⁴² jednak vůdčím osobnostem moravské církve protireformace.⁴³

Početná skupina badatelek a badatelů se soustředila na různé stránky náboženského, církevního a s tím souvisejícího kulturního života v raném novověku. Zatímco Tomáš Malý (Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno) pojal specifické téma rituálu římských korunovacích Madon v souvislosti s *pojetím barokní kultury* v českých zemích,⁴⁴ Jakub Zouhar (Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové) se věnoval dějinám *barokní historiografie a hagiografie* s přednostním zaměře-

39 Tomáš ČERNUŠÁK, *Služba papeži versus služba vlastní rodině*, Folia Historica Bohemica 32, 2017, s. 137–149; TÝŽ, *Všední život papežských nunciů u rudolfinského dvora*, Praha 2017 (= Věda kolem nás, 70) (rec. J. Pánek, Bollettino 11, 2018, s. 170–172); TÝŽ, *La strategia comunicativa del nunzio apostolico Ferreri a Praga (1604–1607) coi membri del collegio cardinalizio*, Bollettino 13, 2020, s. 121–139.

40 Tomáš ČERNUŠÁK – Pavel MAREK, *Vztahové sítě španělských a papežských diplomatů u císařského dvora na pozadí krize let 1608–1609*, ČČH 115, 2017, s. 1075–1097.

41 Tomáš ČERNUŠÁK – Pavel MAREK, *Gesandte und Klienten. Päpstliche und spanische Diplomate im Umfeld von Kaiser Rudolf II.*, Berlin – Boston 2020 (rec. J. Pánek, Bollettino 13, 2022, s. 329–332).

42 Tomáš PARMA, *La scarsa presenza della nazione ceca/boema nella Roma papale tra XV e XVIII secolo*, in: Antal Molnár et al. (eds.), *Chiese e nazioni a Roma sotto il potere temporale dei papi: dalla Scandinavia ai Balcani (secoli XV–XVIII)*, Roma 2017, s. 91–103; TÝŽ, *La lente réception du Concile de Trente en Moravie*, in: Wim François – Violet Soen (eds.), *The Council of Trent. Reform and Controversy in Europe and Beyond (1545–1700)*, II, Göttingen 2017, s. 131–152.

43 Tomáš PARMA, *Návštěvy ad limina olomouckého biskupa Karla II. z Lichtensteinu-Castelcorny a jeho zprávy o stavu diecéze*, Studia theologica 19, 2017, č. 4, s. 141–159; TÝŽ, *Putování jednoho kardinálského klobouku. Počátky a předpoklady církevní kariéry kardinála Františka Dietrichsteina*, ČČH 115, 2017, s. 384–406; TÝŽ, *Biskup Karel z Lichtensteinu-Castelcorny a správa moravské církve v závěru 17. století*, in: Karel z Lichtensteinu-Castelcorny (1624–1695). Olomoucký biskup a kníže střední Evropy, Olomouc 2019, s. 75–98.

44 Tomáš MALÝ, *Obrazy a rituál. Římské korunovace divotvorných Madon a koncept barokní kultury*, Praha 2019 (rec. J. Pánek, Bollettino 12, 2020, s. 381–384).

ním na dominikány.⁴⁵ *Řádové historiografii*, která vznikala v českých zemích v 16.–18. století, se však dostalo kapitálního díla v kolektivně zpracovaném biografickém slovníku více než 1100 řeholníků, kteří se buď historickým spisováním prokazatelně zabývali, nebo kteří jsou s ním nějakým způsobem spjati.⁴⁶ Toto na archivních pramenech založené dílo má zejména po faktografické stránce široký dosah pro církevní a kulturní dějiny střední Evropy. Je jedním z výsledků dlouhodobého vytváření *Bio-bibliografické databáze řeholníků v českých zemích v raném novověku*, která shromáždila už přes 19 000 hesel osob i korporací a jejímiž hlavními zpracovateli jsou Kateřina Bobková-Valentová, Markéta Holubová, Hedvika Kuchařová, Jiří M. Havlík, Ivana Čornejová a Jarmila Kašpárková.⁴⁷

Z tohoto badatelského společenství vychází také většina nových publikací k náboženským dějinám 17. a 18. století, opírajících se často o soustavné studium pramenů v centrálním Římském archivu Tovaryšstva Ježíšova. Spolupráce historiků, literárních vědců a klasických filologů umožnila vznik dvoudílné edice divadelních her, které vznikaly na jezuitských školách a byly provozovány na tamních scénách.⁴⁸ Edice *Theatrum Neolatinum* bezpochyby přispívá ke komplexnímu poznání barokní kultury (zejména literatury, divadla a pedagogiky) a zároveň otvírá možnosti srovnání mezikonfesijního (s latinskými školními hrami na evangelických gymnáziích) i mezinárodního. Právě konfrontace s divadelní kulturou západní Evropy, kde byly v té době na repertoáru (samozřejmě nikoli školním) hry Shakespeareovy či Molièrovy, naznačuje, jakými cestami se ubírala a k jakým metám se upínala dramatická tvorba v českých zemích pobělohorské doby.

45 Jakub ZOUHAR, *Cyrrill Riga, O.P. The Life and Work of a European Preacher in the Age of Reason*, Roma 2015 (Angelicum University Press); TÝŽ, *La storiografia della provincia di Boemia dell'ordine domenicano durante la prima Età moderna*, Bollettino 13, 2022, s. 191–209; Petr POLEHLA – Jakub ZOUHAR, *Přehled církevní historiografie na Západě do konce osvícenství*, Červený Kostelec 2017.

46 Kateřina BOBKOVÁ-VALENTOVÁ – Jarmila KAŠPÁRKOVÁ a kol., *Historiam scribere. Řádová historiografie raného novověku, II, Biografický slovník*, Praha – Olomouc 2018.

47 <https://www.hiu.cas.cz/bio-bibliograficka-databaze-reholniku-v-ceskych-zemich-v-ranem-novoveku> (19. 7. 2023).

48 Kateřina BOBKOVÁ-VALENTOVÁ – Alena BOČKOVÁ – Magdaléna JACKOVÁ – Martin BAŽIL – Eva PAUEROVÁ – Jan ZDICHYNEC – Zdeněk ŽALUD (eds.), *Theatrum Neolatinum I: Sv. Jan Nepomucký na jezuitských školních scénách*, Praha 2015; Magdaléna JACKOVÁ (ed.), *Theatrum Neolatinum II: Nejmnější Pallas. Hry určené gramatikálním třídám jezuitských gymnázií*, Praha 2016; srov. Kateřina BOBKOVÁ-VALENTOVÁ – Alena BOČKOVÁ – Magdaléna JACKOVÁ, *Theatrum Neolatinum. Il teatro scolastico gesuitico nelle terre boeme durante l'Età moderna come fenomeno significativo della storia della cultura teatrale in Europa e la sua accessibilità alla ricerca*, Bollettino 12, 2020, s. 193–223.

Další rozsáhlé kolektivní dílo bylo spjato s výzkumem *jezuitské koleje v Telči*. Mezioborová mikrohistorická sonda, vedená Kateřinou Bobkovou-Valentovou (Historický ústav AV ČR), která přinesla tři vzájemně se doplňující publikace,⁴⁹ byla pojata tak, aby na příkladu jednoho nevelkého města ukázala interakci mezi ním, respektive mezi tamní kolejí a probačním domem na jedné straně, a světským zázemím, v němž jezuitská instituce působila, na straně druhé. Nešlo při tom jen o řešení takových otázek jako sepětí duchovní instituce se šlechtou a měšťanstvem, jako pastorační a kulturní aktivity jezuitů či analýza bohatě vybavené řeholní knihovny.⁵⁰ Průkopnickým způsobem tu došlo také k součinnosti historiků s odborníky z Ústavu teoretické a aplikované mechaniky AV ČR (za přispění jeho bývalého ředitele a telčského patriota Miloše Drdáčkého) a k řešení praktických (materiálových) problémů památkové péče, tedy k neobvyklé alianci humanitních a technických věd. Výsledky soustavného bádání v Římském archivu Tovaryšstva Ježíšova našly využití v kontextu, který původně sotva kdo mohl předpokládat.

S využitím římských pramenů vznikla řada individuálních prací o církevních dějinách pobělohorské doby. Markéta Holubová (Etnologický ústav AV ČR) napsala souhrnnou monografii o dějinách barokního poutního místa Svatá Hora u Příbrami⁵¹ a věnovala se prosopografickým analýzám osudů a kariér jednotlivých příslušníků řádu.⁵² Alena Bočková (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha) doplnila pohled na literaturu a historiografii 17.–18. století řadou studií o *překládání jako jednom z nástrojů barokní kultury*.⁵³ Do pozoruhodné tematické šíře roz-

49 Kateřina BOBKOVÁ-VALENTOVÁ – Petra HNILICOVÁ (edd.), *Telč a jezuité. Řád a jeho mecenáši. Katalog výstavy*, Praha – Telč 2020; Kateřina BOBKOVÁ-VALENTOVÁ – Jarmila HLAVÁČKOVÁ – Hedvika KUCHAROVÁ (edd.), *Knihovna jezuitské koleje v Telči. Katalog výstavy*, Praha 2020 (rec. J. Pánek, *Bolettino* 12, 2020, s. 384–386); Ivana ČORNEJOVÁ – Jiří M. HAVLÍK – Josef HRDLIČKA a kol., *Telč a jezuité. Řád a jeho mecenáši*, Praha 2020.

50 Petr HAVLÍČEK – Jiří M. HAVLÍK – Michaela RAMEŠOVÁ – Kateřina BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, *La casa gesuitica di Telč, luogo dove concludere la formazione all'interno dell'ordine*, *Bollettino* 13, 2022, s. 167–189.

51 Markéta HOLUBOVÁ, *Panna Marie Svatohorská. Příspěvek k barokním vazbám jezuitské rezidence a poutního místa*, Praha 2015.

52 Markéta HOLUBOVÁ, *Le carriere dei predicatori gesuitici attivi tra il 1647 e il 1773 nella residenza di pellegrinaggio Svatá Hora presso Příbram*, *Bollettino* 12, 2020, s. 243–257; TÁŽ, *Il gesuita Jakub Sitter (1666–1713) e la sua carriera nell'ordine. Analisi prosopografica*, *Bollettino* 13, 2022, s. 211–225.

53 Alena BOČKOVÁ, *Historia S. Joannis Nepomuceni. Zpráva o životě sv. Jana Nepomuckého aneb Podoby barokního překladu*, Praha 2015; TÁŽ, *Maximilianus Wietrowsky und seine Geschichtswerke*, in: Heidemarie Bachhofer – Kateřina Bobková-Valentová – Tomáš Černušák (eds.), *Ordens-Historiographie in Mitteleuropa. Gestaltung und Wandlung des institutionellen und persönlichen Gedächtnisses in der Frühen Neuzeit (= Monastica historia, 2)*, St. Pölten – Praha

vinul svůj výzkum Jiří M. Havlík (Historický ústav AV ČR, Praha), který se věnoval historickému myšlení jezuitů a jejich vztahu k aristokracii,⁵⁴ ale hlavní pozornost soustředil na *církevní a světskou aristokracii v akčním prostoru mezi císařskou a papežskou mocí*.⁵⁵

K naprosto neočekávaným výsledkům se během svých každoročních pobytů v ČHÚŘ dopracoval Petr Vorel (Fakulta filozofická Univerzity Pardubice). Se zájmem o *hospodářské dějiny a numismatiku* vstoupil původně do Vatikánského tajného (dnes apoštolského) archivu a zjistil, že nikoli tam, nýbrž do římského Státního archivu se v rámci chaotického rozdělování písemné dokumentace mezi Vatikánem a sjednocující se královskou Itálií dostaly v 19. století prameny, které pro své téma hledá. Už v roce 2013 vydal knihu o *mincovnictví a finančních transakcích papeže Urbana VIII.*, která udivila numismatický svět a připoutala mezinárodní pozornost k jeho publikacím v kongresových jazycích.⁵⁶ Následovaly studie o papežských financích, které otvíraly netušené průhledy do *politických a válečných operací římské kurie* v 16. a první polovině 17. století.

2015, s. 219–245; TÁŽ, *Maximilianus Wietrowsky. „Překlad“ jako forma historiografické práce*, Folia Historica Bohemica 31, 2016, s. 53–65.

- 54 Jiří M. HAVLÍK, *Bohemia (pia et) sancta Societatis Jesu – Die böhmische „Legende“ in der Gesellschaft Jesu (1650–1700)*, in: Heidemarie Bachhofer – Tomáš Černušák – Kateřina Bobková-Valentová, *Ordenshistoriographie in Mitteleuropa* (= Monastica historia, 2), St. Pölten – Praha 2015, s. 49–72; TÝŽ, *I confessori gesuitici nelle corti della nobiltà boema durante l'Età moderna (XVI–XVIII secolo)*, Bollettino 12, 2020, s. 225–241.
- 55 Jiří M. HAVLÍK, *Jan Fridrich z Valdštejna. Arcibiskup a mecenáš doby baroka*, Praha 2016 (rec. L. M. Vytlačil, Bollettino 12, 2020, s. 389–392); TÝŽ, *The Extraordinary Imperial Ambassadors to the Conclave during the 1667–1730 Period*, Theatrum historiae 19, 2016, s. 205–245; Jiří M. HAVLÍK – Martin KRUMMHOLZ, *Na jevišti světa. Císařští diplomaté v Římě*, in: Jiří Kubeš a kol., *V zastoupení císaře. Česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640–1740*, Praha 2018, s. 208–245.
- 56 Petr VOREL, *La storia della piastra d'argento di Urbano VIII. L'attività della zecca romana sul finire del pontificato di Urbano VIII e il catalogo dettagliato delle piastre d'argento pontificie degli anni 1634–1644*, Roma – Praha 2013 (rec. Raf Van LAER v Revue Belge de numismatique et de sigillographie (Bruxelles) 140, 2014, s. 375–376); Petr VOREL, *The activities of the Roman mint at the end of the pontificate of Urban VIII and rolling papal gold, silver and copper coins during the years 1634–1644*, in: Maria Caccamo Caltabiano et alii (eds.), *XV International Numismatic Congress Taormina 2015. Proceedings*, Roma – Messina 2017, s. 1294–1298; srov. shrnutí: TÝŽ, *Stříbrné piasty papeže Urbana VIII. (1623–1644) – umělecký i technický fenomén papežského mincovnictví 17. století*, in: Michal Mašek – Zdeněk Petráň – Michal Lutovský (edd.), *Příběhy starých mincí* (Publikace vydaná u příležitosti oslav 100. výročí založení České numismatické společnosti), Praha 2019, s. 260–267.

V novém světě se objevila úloha papežství v době *šmakaldské války*⁵⁷ a *habsbursko-osmanských konfliktů*.⁵⁸ Za výkladem o náboženských motivech papežské politiky vůči reformaci a za výpravami proti heretikům ve střední Evropě se objevily také hmatatelné materiální zájmy papežů jakožto světských vládců a patronů vlastních rodů (zvláště markantně rodu Farnese při budování vlastní knížecí domény). Výzkum se posouval od hospodářských k politickým a církevním dějinám, od sondy do mincovnictví papežské komory k velkým tématům evropské politiky a vojenství, od nich pak jednou větví zpět k nové interpretaci zásadně důležitých událostí českých a středoevropských dějin mezi vznikem habsburské monarchie a vyzněním třicetileté války.⁵⁹

Český výzkum v Římě se v tomto případě odpoutal od primární bohemikální orientace a položil římským archivům podstatné otázky *obecných dějin*. Petr Vorel našel v římském archivu papežské komory zlatý důl s prameny, jichž si dosud nevyšímali ani italští či němečtí historici;⁶⁰ jejich pochopení a interpretace totiž předpokládá proniknutí do měnových systémů celého západního světa, spolehlivou znalost i nejmenších detailů těžby drahých kovů, sledování jejich pohybu v euroamerickém prostoru, porozumění technice ražby mincí a způsobů zachycení jejich pohybu v písemných pramenech, samozřejmě důvěrnou znalost evropské literatury a mimořádné kombinační schopnosti. Teprve potom se tyto prameny otvírají a poskytují podklady k netušeným interpretacím.

57 Petr VOREL, *Funding of the Papal Army's Campaign to Germany during the Schmalkaldic War (Edition of the original accounting documentation „Conto della Guerra de Allemagna“ kept by the Pope's accountant Peter John Aleotti from 22 June 1546 to 2 September 1547)*, *Theatrum historiae* 21, 2017, s. 9–96; TÝŽ, *Za obnovu řádu v říši a pravé víry (Dočasně politické a rodinné spojení císaře Karla V. a papeže Pavla III. při vojenském tažení do Německa roku 1546)*, *Acta Societatis Scientiarum Bohemicae* 3, 2018, s. 19–164; TÝŽ, *Lo scudo d'oro di Piero Luigi Farnese († 1547) della zecca di Castro nel contesto della storia europea degli anni '40 del XVI secolo*, *Bollettino* 13, 2022, s. 37–60; TÝŽ, *Církevní reforma bez účasti představitelů církve (Augšpurský Interim z roku 1548 jako mocenský nástroj císaře Karla V.)*, *Folia Historica Bohemica* 37, 2022, č. 1, s. 1–22.

58 Petr VOREL, *Habsbursko-osmanské soupeření v Uhrách v kontextu říšských a papežských dějin (Tažení křesťanského vojska k Budínu roku 1542)*, *ČČH* 117, 2019, s. 935–991.

59 Petr VOREL, *The War of Princes. The Bohemian Lands and the Holy Roman Empire 1546–1555*, Reno, NV 2015; Petr VOREL, *Šmakaldská válka v evropských dějinách (1546–1547)*, Pardubice 2021.

60 Petr VOREL, *La documentazione contabile della Camera Apostolica come fonte per la storia del XVI e XVII secolo*, *Bollettino* 11, 2018, s. 59–69; TÝŽ, *Účetní dokumentace papežské komory jako pramen k dějinám 16.–17. století*, in: Jaroslav Pánek a kol., *Český historický ústav v Římě. Stav a perspektivy ediční činnosti*, Praha – Roma 2018 (= *Acta Romana Bohemica*, 3), s. 73–82.

Dlouhé 19. století patří mezi nejméně zpracovaná období církevních dějin českých zemí a donedávna bylo i na okraji výzkumu v ČHÚŘ. Zásadou Jitky Jonové (Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého, Olomouc) se situace v posledních letech poněkud změnila, a to především ve vztahu k Moravě. Soustavný výzkum J. Jonové v římských archivech podstatně přispěl k osvětlení *dějiny olomouckého arcibiskupství a tamní kapituly*,⁶¹ *české účasti na I. vatikánském koncilu*⁶² a *národnostních poměrů v církvi v 19. a první polovině 20. století*.⁶³ Začala také vznikat potřebná série biografických prací o olomouckých arcibiskupech.⁶⁴ Kulturní dějiny 19. století s dílčími přesahy do konce 18. a první třetiny 20. století 20. století důstojně reprezentuje Milena Lenderová (Fakulta filozofická Univerzity Pardubice), která z pobytu v ČHÚŘ výtěžila nejen originálně pojatou monografii o *cestování žen do Itálie*,⁶⁵ ale také analýzu novodobých *knižních průvodců po Itálii*.⁶⁶

Trvale rostoucí zájem badatelů o dějiny 20. století se týká obecně církevních dějin i řady témat zkoumaných stipendisty ČHÚŘ. Jaroslavu Šebkovi (Historický ústav AV ČR) se podařilo ústrojně skloubit výzkum *působení katolické církve v době postupné sekularizace* se zřetelem k *proměnám české společnosti* a zároveň k *česko-německým vztahům* v první polovině 20. století.⁶⁷ Propojení takových témat jako ná-

61 Jitka JONOVÁ, *Kapitulní otázka olomoucká a obsazování arcibiskupského stolce v Olomouci od roku 1888 do poloviny 20. století*, Brno 2022.

62 Jitka JONOVÁ, *Il Concilio Vaticano I e le terre ceche dalla prospettiva del Soglio pontificio*, Bollettino 13, 2022, s. 227–241.

63 Jitka JONOVÁ, *Attempts to Use the Vernacular Language in the Catholic Liturgy in the Czech Lands in the 1920s*, in: Joris Geldhof – Daniel Minch – Trevor Maine (eds.), *Approaching the Threshold of Mystery. Liturgical Worlds and Theological Spaces* (= *Theologie der Liturgie*, 10), Regensburg 2015, s. 166–182. K projevům vlastenectví v České koleji v Římě TÁŽ, *František Zapletal (1861–1935). Slovan a Říman*, in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Tomáš W. Pavlíček a kol., in: *Kněžské identity v českých zemích (1820–1938)*, Praha 2017, s. 117–130; TÁŽ, *Il sacerdote František Zapletal – uno slavo e un romano*, Bollettino 12, 2020, s. 259–273.

64 Jitka JONOVÁ, *Kapitoly ze života Lva Skrbenského z Hřiště pohledem Svateho stolce*, Uherské Hradiště 2013 (rec. J. Šebek, Bollettino 9, 2014, s. 268–270); TÁŽ, *Theodor Kohn (1845–1915). Kniže-arcibiskup olomoucký, titulární arcibiskup pelusijský*, Brno 2015.

65 Milena LENDEROVÁ, *Donne in viaggio. Le viaggiatrici delle Terre ceche e la loro immagine dell'Italia negli anni 1782–1936* (= *Biblioteca dell'Istituto Storico Ceco di Roma*, 5), Roma – Praha – Pardubice 2017; TÁŽ, *Dámská jízda. Cestovatelky z českých zemí a jejich obraz Itálie v letech 1782–1936*, Pardubice 2017.

66 Milena LENDEROVÁ, *Knížní cestovní průvodci jako pramen ke každodennosti cestování. Příklad Itálie dlouhého 19. století*, ČČH 114, 2016, s. 330–371; TÁŽ, *Le guide di viaggio a stampa quali fonti per la quotidianità del viaggiare. L'esempio dell'Italia nel lungo XIX secolo*, Bollettino 10, 2016, s. 51–100.

67 Jaroslav ŠEBEK, *Za Boha, národ, pořádek*, Praha 2016.

rodnostní a konfesní orientace, politické stranictví, ideologie⁶⁸ a vztah k univerzální instituci papežství⁶⁹ vnesly do výkladu dějin Československa nové aspekty a přispěly k jejich komplexnímu pojetí. Navíc autorovi otevřely možnost vyložit *poměr mezi novodobým papežstvím a českými zeměmi*, ale také se posunout k soudobým dějinám a postavit na věcný základ politicky stále živé problémy katolicismu v době komunistického režimu.⁷⁰ *Vztahy Československa a Vatikánu v meziválečné době* jsou doménou Pavla Helana (Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy, Praha), který se zasloužil o vydání a interpretaci pramenů Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti; podařilo se mu osvětlit cestu nového státu od popřevratového radikalismu k vyváženějšímu postoji nejen vůči papežství, ale i k vlastnímu katolicky orientovanému obyvatelstvu.⁷¹

Naopak vybrané kapitoly z *diplomatických vztahů mezi Československem a Itálií* zevrubně prozkoumali Jan Kuklík (Právnícká fakulta Univerzity Karlovy, Praha) a Jan Němeček (Historický ústav AV ČR, Praha); na základě pramenů Archivu ministerstva zahraničních věcí v Římě vznikla monografie o podílu Mus-

68 Jaroslav ŠEBEK, *Die Beteiligung der österreichischen katholischen Kreise an der Entstehung und dem Erhalt des Ständestaates 1933/34–1938*, in: Miroslav Kunštát – Jaroslav Šebek – Hildegard Schmolter (eds.), *Krise, Krieg und Neuanfang. Österreich und die Tschechoslowakei in den Jahren 1933–1948*, Berlin 2017, s. 45–68.

69 Jaroslav ŠEBEK, *Meziválečný katolicismus v Československu v kontextu papežských programových strategií*, in: Vladimír Gonč – Roman Holec (eds.), *Cirkev, stát a česko-slovenské vztahy v prvej polovici 20. storočia, Česko-slovenská historická ročenka 2014–2015*, Bratislava 2016, s. 241–261; TÝŽ, *Katolícká akce jako nástroj papežského centralismu a její recepcie v meziválečném Československu*, *Moderní dějiny* 25, 2017, č. 1, s. 89–112; TÝŽ, *Il rapporto del papato con lo stato cecoslovacco nel XX secolo (Progetti realizzati e spunti per la ricerca futura)*, *Bollettino* 11, 2018, s. 103–115; TÝŽ, *L’Azione Cattolica come strumento del centralismo papale e la sua ricezione nella Cecoslovacchia interbellica*, *Bollettino* 12, 2020, s. 275–296.

70 Jaroslav ŠEBEK, *I cardinali cecoslovacchi nel periodo comunista*, in: Jan Mikrut (ed.), *Testimoni della fede. Esperienze personali e collettive dei cattolici in Europa centro-orientale sotto il régime comunista*, Verona 2017, s. 171–186; Jaroslav ŠEBEK – Agostino CASAROLI, *Papež Pavel VI., člověk dialogu*, Praha 2019 (rec. J. Pánek, *Bollettino* 12, 2020, s. 401–402); Jaroslav ŠEBEK, *Kardinál Tomášek v období normalizace*, Praha 2021 (= *Věda kolem nás*, 116; rec. J. Pánek, *Bollettino* 13, 2022, s. 361–363). – Na okraji zaznamenávám článek k církevně politickým dějinám dalšího stipendisty ČHÚŘ Františka Emmerta (Ústav státu a práva AV ČR), věnovaný české účasti na II. vatikánském koncilu: František EMMERT, *Il Concilio Vaticano II: le riflessioni del comunismo e la partecipazione ceca (cecoslovacca)*, *Bollettino* 13, 2022, s. 271–282. Též Jaroslav ŠEBEK, *Papežové moderního věku. Vatikán od Pia IX. po Františka a jeho vztah k českým zemím*, 2., doplněné vydání, Řitka 2015 (rec. J. Pánek, *Bollettino* 10, 2016, s. 228–235).

71 Pavel HELAN, *Československo a Svätý stolec, II/2.1: Krize s Římem – fenomén státní tradice? Československá problematika let 1919–1928 v materiálech Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti*, Praha 2022; TÝŽ, *Il problematico percorso della Cecoslovacchia e della Santa Sede verso il cosiddetto Modus vivendi*, *Bollettino* 13, 2022, s. 243–270.

soliniho Itálie na rozbití Československé republiky v letech 1938–1939⁷² a studie o pohledu italského velvyslanectví v Praze na komunistický převrat v únoru 1948.⁷³ Tyto práce mají širší význam i proto, že ukazují význam italské diplomacie a jí vytvořených pramenů, jež dosud zůstávaly ve stínu přednostního zájmu o západoevropské a ruské archivy; o to větší očekávání je spojeno s připravovanou Kuklíkovou a Němečkovou monografií o postoji Itálie ke obnovení Československa na sklonku druhé světové války.⁷⁴

Na rozdíl od církevních, politických a diplomatických dějin zůstává ekonomika a kultura ve vztazích mezi českými zeměmi (respektive Československem) a Itálií ve 20. století zcela na okraji. Za první vlašťovku lze pokládat monografii Karla Rýdla (Fakulta filozofická Univerzity Pardubice), věnovanou *vlivu moderního pojetí pedagogiky velké reformátorky Marie Montessori (1870–1952) na české školství*.⁷⁵ Vzhledem k tomu, že v této vědní oblasti existují rovněž dlouholeté kontakty mezi českými a italskými koleniologi, lze předpokládat, že se i v této oblasti objeví nová témata.

Zatímco klasická archeologie z programu stipendistů ČHÚŘ vymizela, zásluhou Pavla Kaliny (Fakulta architektury, České vysoké učení technické, Praha) získaly své zastoupení *dějiny umění*, především sochařství a architektury;⁷⁶ významným příspěvkem k poznání vlivu *římských inspirací na urbanistické řešení měst v Evropě i na dalších kontinentech* se stala Kalinova monografie o novodobých metropolích jakožto „druhém Římu“.⁷⁷ Bádání o dějinách vědy reprezentuje především

72 Jan KUKLÍK – Jan NĚMEČEK, *In the Shadow of the Fasces I. Italy and the Destruction of Czechoslovakia 1938/1939* (= Biblioteca dell'Istituto Storico Ceco di Roma, 6), Roma – Prague 2019.

73 Jan KUKLÍK – Jan NĚMEČEK, *Italská diplomacie a únorový převrat v Československu 1948*, ČČH 116, 2018, s. 171–190 (u této studie došlo bohužel technickým nedopatřením k otištění nezkorigované přílohy s italským textem, což však nic nemění na významu českého překladu pramene a jeho interpretaci).

74 Srov. Jan KUKLÍK – Jan NĚMEČEK, *L'accesso alle fonti diplomatiche per la storia dei rapporti tra Italia e Cecoslovacchia*, Bollettino 11, 2018, s. 117–130.

75 Karel RÝDL, *Il metodo della pedagogia scientifica di Maria Montessori (1907–2014)* (= Biblioteca dell'Istituto Storico Ceco di Roma, 4), Roma – Praha 2015.

76 Pavel KALINA, *La transverberazione di Santa Teresa di Bernini: possibilità e limiti interpretativi*, Bollettino 12, 2020, s. 179–121; TÝŽ, *Spazio e funzione. Il collegio praghese dei barnabiti nel contesto tipologico dei collegi italiani degli ordini religiosi durante il XVII secolo*, Bollettino 13, 2022, s. 141–166.

77 Pavel KALINA, *Hluboké město. Moderní metropole jako Druhý Řím*, Praha 2019 (rec. J. Pánek, Bollettino 12, 2020, s. 355–359).

Alena Hadravová (Kabinet dějin vědy, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha) výzkumem latinských pramenů k dějinám astronomie.⁷⁸

Specifickým tématem jsou *dějiny českého výzkumu v italských a vatikánských archivech a knihovnách od 19. století do současnosti*, jimž se věnuje Jaroslav Pánek (Historický ústav AV ČR, Praha – Český historický ústav v Římě). Vzhledem k tomu, že se na tomto výzkumu podíleli přední čeští historici počínaje Františkem Palackým, jde o podstatný kus dějin moderní české historiografie. Jelikož diskontinuitní povaha tohoto bádání, opakovaně přerušovaného nepříznivými politickými událostmi, vedla postupně ke vzniku odlišně pojatých forem výzkumu v České historické expedici, Československém historickém ústavu v Římě a Českém historickém ústavu v Římě, jde zároveň o téma z oblasti srovnávacích dějin institucí. Rozptýlení pramenů do archivních fondů institucionální povahy a mnoha osobních pozůstalostí klade značné časové nároky na heuristiku. Z tohoto důvodu sejevilo jako přiměřené kromě postupně vydávaných analytických studií, věnovaných historiografické problematice⁷⁹ a mezinárodním aspektům českého působení v Římě,⁸⁰ sepsat stručný nástin dějin příslušných institucí⁸¹ a shrnout tuto tematiku v ency-

78 Alena HADRAVOVÁ, *Druhý Vatikánský mytograf. Dva nově identifikované rukopisy z Národní knihovny v Praze*, Dolní Břežany 2017; Alena HADRAVOVÁ – Petr HADRAVA – Kristen LIPPINCOTT (eds.), *The Stars in the Classical and Medieval Traditions*, Praha 2019 (ref. A. Hadravová, *Bollettino* 12, 2020, s. 362–364).

79 Jaroslav PÁNEK, *Hlídká versus Český časopis historický (Spor o výklad církevních dějin v první polovině 20. století)*, ČČH 114, 2016, s. 372–414; TÝŽ, *Karel Sloukal a Augustin Neumann. Svár dvojího přístupu k dějinám papežství*, in: Petr Hlaváček, David R. Holeton, Peter Morée, Jaroslav Pánek et al., *Via media. Studie z českých náboženských a intelektuálních dějin. K počtu Zdeňka V. Davida*, Praha 2016, s. 152–163; TÝŽ, *La disputa relativa al diverso approccio verso la storia del Papato nella Cecoslovacchia interbellica (il liberale Karel Sloukal contro il clericale Augustin Neumann)*, in: *Bollettino* 10, 2016, s. 143–159; TÝŽ, *Publikační výsledky a projekty Českého historického ústavu v Římě (v širším kontextu českého historického bádání v Itálii)*, in: *Acta Romana Bohemica* 3, 2018, s. 7–29; TÝŽ *Le pubblicazioni e i progetti dell'Istituto Storico Ceco di Roma*, *Bollettino* 11, 2018, s. 19–48; TÝŽ, *La storia europea della Controriforma nell'opera di Karel Sloukal e Josef Matoušek (Il significato e gli spunti delle ricerche negli archivi romani)*, *Bollettino* 12, 2020, s. 319–338; TÝŽ, *Český archivář v Římě. Hynek Kollmann jako cestovatel, pozorovatel a společník*, *Paginae historiae. Sborník Národního archivu* 31/2, 2023, s. 191–222.

80 Jaroslav PÁNEK, *Cechi e polacchi a Roma 1886–1914 (Due spedizioni nazionali ai promordi delle ricerche in Vaticano)*, *Bollettino* 11, 2018, s. 133–153; TÝŽ, *Polacy i Czesi w Rzymie (Dwie ekspedycje narodowe w początkach badań watykańskich)*, in: Wiesław Bondyra – Dariusz Kupisz – Jerzy Ternes – Leszek Wierzbicki (eds.), *Studia z dziejów Europy Środkowo-Wschodniej*, Lublin 2018, s. 325–344.

81 Jaroslav PÁNEK, *Český historický ústav v Římě*, Praha 2015 (= *Věda kolem nás*, 32); TÝŽ, *The Czech Historical Institute in Rome*, Praha 2015 (= *Science Around Us*, 38).

klopedických heslech.⁸² Přednostní monografické zpracování si zaslouží Česká historická expedice, která na přelomu 19. a 20. století svým vznikem a vědeckými výkony vyjádřila ambice Čechů vstoupit spolu s ostatními vyspělými národy na evropskou scénu. Nově bude třeba zhodnotit rovněž postavení a vývoj Československého historického ústavu v Římě, spravedlivě ocenit význam římských výzkumů jak z hlediska rozsahu a kvality heuristické činnosti (byť i nemohla být obratem převtělena do tištěných edicí), tak i se zřetelem k obohacení pomocných věd historických a k orientaci na těsnější sepětí českého výzkumu s otázkami evropských dějin.⁸³

Slovo závěrem

Ohlédnutí za činností Českého historického ústavu v Římě v letech 2015–2022 naznačuje, že jeho stipendisté vytvořili několik pramenných edicí trvalého významu, řadu monografií a množství analytických studií s tematikou od středověku až téměř do současnosti. Jelikož zpracovávaná témata odpovídají nejen individuálním zájmům badatelů, ale i záměrům vysílajících institucí, nemohla být rovnoměrně pokryta celá škála potřebných témat od medievistiky po soudobé dějiny ve všech svých složkách; stejně tak nebylo možné ani podchytit všechny přidružené obory. Podářilo se však plnit základní ediční program, zejména vydávání nunciaturní korespondence, a podstatné výsledky se dostavily – u jednotlivých období v různé míře – při práci na církevních, politických, hospodářských a kulturních dějinách.

Tři z těchto výsledků lze pokládat za zásadní: (1) ČHÚŘ prokázal své ediční schopnosti intenzivním zpřístupňováním velké mezinárodní edice raně novověkých pramenů;⁸⁴ (2) osmičlenný tým stipendistů ČHÚŘ, kmenově působících v řadě akademických, univerzitních a archivních institucí, dokázal vytvořit kolektivní syntézu historie vztahů mezi papežstvím a českými zeměmi od raného středo-

82 Jaroslav PÁNEK, *Československý historický ústav v Římě*, in: J. Pánek (ed.), *Akademická encyklopedie českých dějin (AEČD)*, III, Praha 2012, s. 190–192; TÝŽ, *Český historický ústav v Římě*, AEČD III, s. 267–268; TÝŽ, *Historická komise zemská pro Království české*, AEČD V, Praha 2019, s. 84–86; TÝŽ, *Nepomucenum*, AEČD IX, Praha 2023, s. 330–337.

83 Kniha Jitky RAUCHOVÉ, *Československý historický ústav v Římě*, České Budějovice 2014, je napsána se znalostí určité části archivních pramenů a přináší mnoho informací, ale sleduje především vnější vývoj instituce, aniž by s hlubším porozuměním hodnotila vlastní ediční a publikační práci stipendistů ústavu.

84 Viz výše výklad o edici *Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem*.

věku na práh 21. století;⁸⁵ a konečně (3) naši badatelé se s úspěchem chopili velkých témat obecných dějin.⁸⁶ Nevelký český ústav se mezi bohatě dotovanými institucemi západních států v Římě určitě neztratil.

Stipendisté v Českém historickém ústavu v Římě, doba jejich pobytu a studovaná témata (2015–2021)

PhDr. **Tomáš Baletka**, Ph.D. (Moravský zemský archiv – Státní okresní archiv Vsetín), 13. 10. – 24. 10. 2015: *Kontakty olomouckého biskupství a římské kurie ve 14.–15. století*.

PhDr. **Lenka Blechová**, Ph.D. (Historický ústav AV ČR, Praha), 7. 1. – 17. 1. 2016: *Papežské listiny z období vlády Karla IV. pro přípravu dalšího svazku Regesta Bohemiae et Moraviae*; 30. 1. – 20. 2. 2017: *Studium diplomatického materiálu a literatury pro edice Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae VIII (1370–1372) a Prameny k dějinám Židů v Čechách a na Moravě (II. díl)*; 8. 4. – 23. 4. 2018: *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae*

Mgr. **Kateřina Bobková-Valentová**, Ph.D. (Historický ústav AV ČR, Praha), 11. 7. – 27. 7. 2016: *Soupis historiografických pramenů jezuitského a piaristického řádu, Kariéry řádových historiografů*; 17. 2. – 4. 3. 2018: *Generalátní korespondence s představiteli domu třetí probace v Telči (dokončení kolektivního výzkumu, kolace přepisů), Censura latinských literárních děl (poezie, drama) českých jezuitů, Biografie jezuitů*; 23. 2. – 10. 3. 2019 a 23. 11. – 7. 12. 2019: *Rekonstrukce jezuitské komunity v Klatovech – dohledávání biografických údajů, Hospodaření koleje a domu třetí probace v Telči (průzkum třetí řady trienálních katalogů)*; 6. 3. – 31. 3. 2022: *Ověření*

85 Tomáš ČERNUŠÁK et al., *The Papacy and the Czech Lands. A History of Mutual Relations*, Rome – Prague 2016; Tomáš ČERNUŠÁK a kol., *Papežství a české země v tisíciletých dějinách*, Praha 2017. – O této knize je podrobně pojednáno v souvislosti s konferencí, která jí předcházela, a s následující přípravou textu, který čekal nějakou dobu na překlad i na české vydání: Jaroslav PÁNEK, *Český historický ústav v Římě v letech 2008–2014*, s. 252–255.

86 Viz výše uvedené práce Petra Vorla, ale i některých dalších badatelů, mj. Pavla Kaliny či Tomáše Parmy; srov. Tomáš PARMA, *Rytíři, dámy a poutníci. Dějiny a současnost Rytířského řádu Božího hrobu jeruzalémského a jeho působení v českých zemích*, Olomouc 2020 (rec. J. Pánek, Bollettino 13, 2022, s. 319–324).

údajů o jezuitských historiografických spisech pro finalizaci I. dílu knihy *Historiam scribere v ARSI, Česká provincie TJ v celořádkové historiografii*.

PhDr. **Alena Bočková**, Ph.D. (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha), 22. 2. – 8. 3. 2015: *Jezuitský historik Maximilianus Wietrowsky SJ a autor díla Vita Sancti Joannis Nepomuceni, Oslavy svatořečení Jana Nepomuckého v jezuitských kolejiích v roce 1729 a v letech následujících*.

Dr.phil. Mgr. **Marie Buňatová** (Centrum pro kulturní a sociální studie, z. s.; Historický ústav AV ČR, Praha), 27. 9. – 11. 10. 2015: *Finanční vztahy mezi římskou kurií a císařským dvorem za vlády Rudolfa II. (1583–1611)*.

PhDr. **Tomáš Černušák**, Ph.D. (Moravský zemský archiv, Brno; Historický ústav AV ČR, pobočka Brno), 15. 3. – 20. 4. 2015: *Zpracování edice nunciaturní korespondence Antonia Caetaniho (1609–1611), Příprava edice nunciaturní korespondence Carla Caraffy (1621–1628) – heuristika pramenů a přepisy písemností z roku 1621*; 20. 4. – 23. 5. 2016: *Nunciatura Antonia Caetaniho a Carla Caraffy*; 7. 12. 2016: *La quotidianità dei nunzi pontifici presso la corte imperiale di Rodolfo II (výroční přednáška v Nepomucenu)*; 3. – 31. 5. 2017: *nunciaturní korespondence Carla Caraffy a dalších papežských diplomatů (1621–1628), Vztahová síť papežských nunciů v prostředí císařského dvora v Praze na přelomu 16. a 17. století*; 30. 4. – 27. 5. 2018: *Zpracování diplomatické korespondence Carla Caraffy, nuncia u císařského dvora, z roku 1621, Výzkum pramenů k dějinám působení papežských nunciů u císařského dvora na přelomu 16. a 17. století*; 28. 4. – 25. 5. 2019: *Nunciatura Carla Caraffy a dalších papežských diplomatů (1621–1628) – I. etapa: příprava kritické edice nunciaturní korespondence z roku 1621, Výzkum personálních sítí papežských nunciů u císařského dvora v Praze v době vlády Rudolfa II. (1576–1612)*; 15. 5. – 5. 6. 2021: *Nunciaturní korespondence Carla Caraffy a dalších papežských diplomatů – příprava svazků za rok 1621 (pokračování) a za období říjen 1622 – červenec 1623 (zahájení)*; 19. 4. – 7. 5. 2022: *Nunciatura Carla Caraffy a ostatních papežských diplomatů (příprava I. svazku edice nunciaturní korespondence, rok 1621), Geopolitická a prosopografická analýza postavení nunciů v letech 1562–1605 pro oblast Římsko-německé říše (podíl na mezinárodním projektu)*; 29. 9. – 10. 12. 2022: *Prosopografická analýza nunciů v letech 1562–1605 pro oblast Římsko-německé říše; přednáška La Battaglia della Montagna Bianca, il pontificato di Gregorio XV (1621–1623) e l'esercito papale in Moravia (13. 12. 2022)*.

Doc. PhDr. **Ivana Čornejová**, CSc. (Ústav dějin Univerzity Karlovy a Archiv Univerzity Karlovy, Praha), 14. 2. – 28. 2. 2016: *Jezuitská historiografie. Vzdělanost v českých zemích v 17. století*; 5.3. – 18. 3. 2018: *Jesuitica vztahující se k českým zemím v římském ústředním archivu Archivum Romanum Societatis Iesu, Prameny k dějinám pražské univerzity v ARSI*.

Doc. PhDr. **Ivana Ebelová**, CSc. (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha), 27. 8. – 9. 9. 2018: *Migrace židovského obyvatelstva v období raného novověku, zvláště v době tzv. úředního antisemitismu, Příprava publikace k právnímu postavení židovského obyvatelstva v českých zemích*.

JUDr. **František Emmert**, Ph.D. (Ústav státu a práva AV ČR, Praha), 1. 12. – 22. 12. 2017: *Reflexe druhého vatikánského koncilu v českém a slovenském vysílání Radia Vaticana a v exilových křesťanských časopisech v letech 1962–1965*; 21. 9. – 4. 10. 2018: *Reflexe průběhu a závěrů druhého vatikánského koncilu v českém a slovenském vysílání Radia Vaticana a v exilových časopisech a studiích editovaných či publikovaných v Římě*.

PhDr. **Alena Hadravová**, CSc. (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha), 7. 6. – 21. 6. 2015: *Kolace nově identifikovaného opisu tzv. Druhého vatikánského mytografu z pražské Národní knihovny se dvěma opisy z fondů Vat. Reg. lat. a Vat. lat. Vatikánské knihovny*.

PhDr. **Dagmar Hájková**, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha), 14. 1. – 27. 1. 2018: *Éra nuncia Pietra Ciriaciho, Československo-vatikánské vztahy 1928–1934*.

PhDr. **Jiří Havlík**, Ph.D. (Gymnázium prof. Jana Patočky, Praha; Historický ústav AV ČR, Praha), 16. 2. – 1. 3. 2015: *Pražský arcibiskup Jan Bedřich z Valdštejna (1675–1694), Karmelitská řádová historiografie, Bible svatováclavská (1677–1715)*; 2. 3. – 26. 3. 2017: *Dějiny jezuitského domu třetí probace v Telči a kontakty mezi jezuitským řádem a šlechtou, Speciální císařští legáti a zplnomocněnci ke konkláve v letech 1667–1730, Kongregace sv. Oficia a české země v 17.–18. století*; 2. 2. – 19. 2. 2018: *Dějiny jezuitského domu třetí probace v Telči a kontakty mezi jezuitským řádem a šlechtou, Dějiny české provincie Tovaryšstva Ježíšova, Kongregace sv. Oficia a české země v 17.–18. století, Matěj Vierijs SJ, Tomáš Jan Pešina z Čechorodu*;

24. 10. – 8. 11. 2018: *Dějiny jezuitského domu třetí probace v Telči a kontakty mezi jezuitským řádem a šlechtou. Duchovní aristokracie. Aristokraté v duchovním stavu a řeholních řádech v českých zemích 1561–1780*; 18. 10. – 9. 11. 2019: *Dějiny jezuitského domu třetí probace v Telči a kontakty mezi jezuitským řádem a šlechtou*.

Petra Hečková, Ph.D. (Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice), 19. 9. – 10. 10. 2016: *Historiografie dějin umění: Čeští badatelé o antickém umění v Římě na přelomu 19. a 20. století, Teorie a dějiny péče o kulturní dědictví: Dějiny restaurování antického umění (zaměření na období renesance)*; 30. 4. – 20. 5. 2018: *Vývoj péče o památky a umělecká díla antiky, historie restaurování, vznik a rozvoj konzervačních přístupů mezi 18. a 19. stoletím v Itálii (Antonio Canova, Raffaele Stern, Camillo Boito aj.), Historiografie dějin umění (působení českých historiků umění v Římě)*.

ThDr. Mgr. **Pavel Helan**, Th.D. (Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy, Praha), 3. 1. – 12. 2. 2017, 14. 1. – 17. 2. 2018, 30. 1. – 19. 2. 2019, 20. 1. – 17. 2. 2020: *Éra nuncia Pietra Ciriaciho: Československo-vatikánské vztahy 1928–1934*; 1. 6. – 30. 6. 2021, 22. 1. – 20. 2. 2022: *Československo-vatikánské vztahy v období pontifikátů Pia XI. a Pia XII.*

Doc. PhDr. **Zdeněk Hojda**, CSc. (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha), 7. 11. – 22. 11. 2016: *Studijní aktivity osob přicházejících z českých zemí v Římě 1620–1740*; 27. 8. – 9. 9. 2018: *Šlechta z českých zemí a grand tour, Jan Rudolf Černín a počátky krajinářských parků, vydání deníků bratří Šternberků 1662–1664 (Argo), Vydání deníku Šimona Aloise Tudecia 1656–1658 (Dva roky na papežské galérii, Scriptorium), Studie o pražských theatinech*.

PhDr. **Markéta Holubová**, Ph.D. (Etnologický ústav AV ČR, Praha), 11. 3. – 23. 3. 2015: *Historiografové jezuitského řádu a kariérní dráhy členů působících v jezuitské rezidenci v Liběšicích v letech 1641–1773*; 12. 9. – 26. 9. 2015: *Historiografové jezuitského řádu (1556–1773)*; 4. 3. – 25. 3. 2016: *Kariérní dráhy členů jezuitského řádu působících v rezidencích v Liběšicích a v Piekarech*; 29. 3. – 12. 4. 2017: *Kariérní dráhy členů jezuitského řádu působících v rezidenci v Liběšicích (závěrečné období 1700–1773)*; 5. 4. – 25. 4. 2018: *Prosopografické výzkumy a kariérní dráhy členů jezuitského řádu působících v bohosudovské rezidenci (1652–1773) a v domě třetí probace v Telči (1655–1773)*.

Mgr. **Zdeňka Horáčková** (Fakulta filozofická, Univerzita Pardubice), 15. 10. – 15. 12. 2022: *Papežský nuncius u císařského dvora Giovanni Battista Salvago (1611–1612) a jeho komunikace s římskou kurií; příprava k vydání této korespondence.*

Mgr. **Jan Hrdina**, Ph.D. (Archiv hlavního města Prahy), 12. 10. – 24. 10. 2015, 16. 4. – 30. 4. 2016, 16. 10. – 29. 10. 2016, 23. 4. – 7. 5. 2017, 11. 3. – 25. 3. 2018, 18. 3. – 30. 3. 2019: *Edice Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia – Tomus VIII. Acta Eugenii IV (1431–1447).*

Mgr. **Eva Chodějovská**, Ph.D. (Historický ústav AV ČR, Praha), 7. 10. – 5. 11. 2015: *Historická kartografie a ikonografie, urbánní dějiny, kulturní dějiny raného novověku – česko-italské vztahy*; 1. 3. – 15. 3. 2016: *Topografie Říma a průvodci po městě v raném novověku, Historická kartografie a ikonografie.*

PhDr. **Jitka Jonová**, Th.D. (Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého, Olomouc), 9. 1. – 6. 2. 2015: *Vztahy českých zemí a Svatého stolce v 19. století*; 8. 1. – 7. 2. 2016, 6. 1. – 7. 2. 2017, 4. 1. – 6. 2. 2018, 6. 1. – 6. 2. 2019, 6. 1. – 6. 2. 2020, 22. 1. – 8. 2. 2021, 24. 5. – 16. 6. 2022: *Vztah papežské kurie k českým zemím v 19. století a v první polovině 20. století se zaměřením na situaci v olomoucké arcidiecézi (episkopát, obsazování biskupských stolců a rezignace biskupů, kapitula – obsazování uvolněných kanonikátů a dignit, privilegium nobilitatis natalium, vztah mezi státem a církví, národnostní otázka), Odras první světové války a vzniku samostatného Československa v korespondenci Svatého stolce.*

Prof. PhDr. **Pavel Kalina**, Ph.D. (Ústav teorie a dějin architektury, Fakulta architektury ČVUT, Praha), 15. 11. 2015 – 2. 1. 2016: *Politika a mystika: vizualizace mystické zkušenosti v díle G. L. Berniniho*; 5. 12. – 23. 12. 2016: *Sv. Terezie z Ávioly v kapli rodiny Cornaro: sousostí ve své době*; 5. 9. – 18. 9. 2022: *Antonín Barvitius a Palazzo Venezia: restaurování architektury a památková péče na sklonku papežského Říma.*

Doc. Mgr. **Antonín Kalous**, M.A., Ph.D. (Filozofická fakulta Univerzity Palackého, Olomouc), 28. 9. – 12. 10. 2015: *Papežští legáti, papežství, Řím a vztahy ke střední Evropě v pozdním středověku*; 6. 10. – 12. 10. 2016: *Papežští legáti v pozdním středověku, Fungování papežské kurie, Tamás Bakóc*; 1. 10. – 15. 10. 2017: *Papežští legáti a nunciové v pozdním středověku. Vztahy střední Evropy (především čes-*

kých zemí a Uher) s papežským Římem, Papežské, kardinálské a legátské rituály v Římě, Působení Jana Kapistrána ve střední Evropě; 1. 10. – 14. 10. 2018, 1. 12. – 8. 12. 2019: Papežští legáti, Angelo Pecchinoli (připravovaná edice).

Jarmila Kašpárková, Ph.D. (Historický ústav AV ČR, Praha), 4. 11. – 17. 11. 2018: *Jezuité v Telči, dějiny koleje, kooperace a konfrontace jezuitského domu třetí probace s řády usazenými v okolním prostoru.*

Prof. PhDr. **Tomáš Knoz**, Ph.D. (Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno), 24. 4. – 20. 5. 2016: *Životní styl šlechty kolem roku 1600 a jeho souvislosti s renesanční sídelní architekturou.*

Mgr. **Petr Kopecký** (Filozofická fakulta Univerzity Palackého, Olomouc), 6. 1. – 20. 1. 2019: *Episkopát olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana pohledem diplomacie Svatého stolce; 4. 5. – 17. 6. 2021: Vztahy Svatého stolce a olomouckého arcibiskupství během episkopátu arcibiskupa Leopolda Prečana (1923–1947).*

Doc. PhDr. **Pavel O. Krafl**, Dr. (Historický ústav AV ČR, Praha), 3. 3. – 10. 3. 2017: *Klášter řeholních kanovníků sv. Augustina v Kladsku v letech 1350–1382. Listiny z doby Václava IV. (prosinec 1379–16. srpen 1419).*

Prof. PhDr. **Jan Kuklík**, DrSc. (Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Praha), 31. 10. – 8. 11. 2015, 29. 10. – 6. 11. 2016, 17. 6. – 25. 6. 2017, 17. 6. – 24. 6. 2018, 13. 6. – 19. 6. 2019: *Československo-italské vztahy 1938–1945, Výzkum v Archivu ministerstva zahraničních věcí v Římě.*

Prof. PhDr. **Milena Lenderová**, CSc. (Fakulta filozofická, Univerzita Pardubice), 22. 8. – 11. 9. 2016: *Cesty do Itálie. Ženské cestovní deníky 18.–20. století, tištěné cestovní průvodce.*

Doc. Mgr. **Tomáš Malý**, Ph.D. (Filozofická fakulta Masarykovy Univerzity, Brno), 15. 10. – 28. 10. 2017: *Korunovace mariánských obrazů z let 1732 a 1736 (Svatá Hora u Příbrami, Svatý Kopeček u Olomouce, Brno), Historicko-antropologický výzkum, zaměřený na tři výrazné barokní události, pojímané ve smyslu rituálů, jejichž prostřednictvím byly reprezentovány zásadní prvky středoevropské barokní společnosti a kultury, Analýza barokního pojetí obrazu Panny Marie jako „ikony“ v rámci rituálu;*

14. 3. – 27. 3. 2022: *Koronovace mariánských obrazů dle vatikánského ritu ve střední Evropě v 18. století.*

Doc. PhDr. **Jan Němeček**, DrSc. (Historický ústav AV ČR, Praha), 31. 10. – 8. 11. 2015, 29. 10. – 6. 11. 2016, 17. – 25. 6. 2017, 17. 6. – 24. 6. 2018, 13. 6. – 19. 6. 2019: *Československo-italské vztahy 1938–1945, Výzkum v Archivu ministerstva zahraničních věcí v Římě.*

PhDr. **Petra Oulíková**, Ph.D. (Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy, Praha) 10. 7. – 17. 7. 2017: *Stavební dějiny a umělecká výzdoba jezuitského kostela Jména Ježíš a koleje v Telči.*

PhDr. **Marie Pardyová**, CSc. (Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno), 18. 8. – 9. 9. 2015: *Římské villy v Latii, Římské a raněkřesťanské sarkofágy, Dějiny klasické archeologie a studia antických památek*; 19. 9. – 16. 10. 2016: *Památky antického a raněkřesťanského umění v římských lokalitách*; 1. 11. – 24. 11. 2017: *Římské a raně křesťanské sochařství – portréty, historický reliéf, sarkofágy, vývoj technologie a stylu římského sochařství, Římská archeologie, dějiny, sběratelství, muzeologie, Jacopo Ripanda a začátky recepce výzdoby Traianova sloupu.*

Mgr. **Tomáš Parma**, Ph.D. (Katedra církevních dějin Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého, Olomouc), 29. 5. – 30. 6. 2015, 3. 4. – 16. 4. 2016: *Příprava edice nunciatury Carla Caraffy u císařského dvora (1621–1628).*

PhDr. **Alena Pazderová** (Národní archiv, Praha), 19. 9. – 4. 10. 2015, 23. 9. – 15. 10. 2017, 29. 9. – 28. 10. 2018, 5. 10. – 3. 11. 2019, 8. 10. – 5. 11. 2022: *Příprava kritického vydání korespondence Cesare Speciana, apoštolského nuncia u císařského dvora v Praze, z let 1592–1598.*

Prof. **PhDr. Jiří Pešek**, CSc. (Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, Praha), 31. 1. – 15. 2. 2016: *Společný německo-italský výzkum soudobých dějin.*

Mgr. **Stanislav Petr** (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha), 1. 6. – 16. 7. 2015: *Soupis rukopisných bohemic knihovny Palatina ve Vatikánské knihovně*; 14. 2. – 24. 3. 2016: *Soupis rukopisných bohemic ve vatikánských knihovnách.*

Mgr. **Ondřej Podavka**, Ph.D. (Filosofický ústav AV ČR, Praha), 3. 3. – 18. 3. 2015: *Nevydaný latinsky psaný deník moravského aristokrata Ladislava Veleny ze Žerotína.*

Mgr. **Veronika Poláková** (Universidad Nacional Autónoma de México), 18. 4. – 14. 5. 2022: *Strategie jezuitského řádu při šíření úcty k mariánským milostným obrazům, „mariánské atlasy“ (literární a výtvarná díla sdružující mariánské milostní obrazy), mariánská úcta v pobělohorských Čechách.*

Prof. PhDr. **Karel Rýdl**, CSc. (Fakulta filozofická, Univerzita Pardubice), 26. 4. – 8. 5. 2015: *Česko-italské vztahy v oblasti pedagogiky v první polovině 20. století a pronikání pedagogiky Marie Montessori do Československa.*

PhDr. **Martin Svatoš**, CSc. (Kabinet klasických studií, Filosofický ústav AV ČR, Praha), 12. 10. – 25. 10. 2022: *Pedagogické a literární působení jezuitského filologa Franze Wagnera SJ a schvalovací proces vydávání jeho pomůček v České provincii Tovaryšstva Ježíšova.*

Prof. PhDr. **Miroslav Šedivý**, Ph.D. (Filozofická fakulta Západočeské univerzity, Plzeň; Fakulta filozofická, Univerzita Pardubice), 3. 4. – 17. 4. 2016: *Metternich, Itálie a evropský státní systém 1830–1848*; 31. 3. – 14. 4. 2019: *Role geopolitiky v italském národním hnutí před rokem 1848.*

PhDr. **Lenka Veselá**, Ph.D. (Knihovna AV ČR, Praha), 7. 5. – 18. 5. 2017: *Švédská knižní kořist z Čech a Moravy: evidence rukopisů z knihovny královny Kristiny.*

Prof. PhDr. **Petr Vorel**, CSc. (Fakulta filozofická, Univerzita Pardubice), 23. 4. – 10. 5. 2015: *Dějiny peněžního oběhu v raně novověké Evropě, Hospodářské a politické dějiny Evropy 1546–1555*; 22. 8. – 11. 9. 2016: *Papežský mincovní a měnový systém za pontifikátu Urbana VIII. (1623–1644), Politická a vojenská účast papeže Pavla III. na šmalkaldské válce v Německu (1546–1547)*; 1. – 31. 7. 2017, 24. 8. – 16. 9. 2018, 10. 7. – 31. 7. 2021: *Politická a vojenská účast papeže Pavla III. na šmalkaldské válce v Německu (1546–1547)*; 8. 7. – 25. 7. 2022: *Dějiny raněnovověkého papežství a papežská mincovní a měnová politika 16.–17. století.*

Lic. iur. can. **Eva Vybíralová**, Ph.D. (Ústav pro studium totalitních režimů, Praha), 31. 1. – 13. 2. 2021, 12. 6. – 18. 6. 2022: *Pronásledování církve – tajné, tzv. mexické fakulty*.

Mgr. et Mgr. **Klára Zárecká**, Ph.D. (Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové), 8. 11. – 20. 11. 2015: *Historie jezuitské řádové koleje v Hradci Králové a rezidence v Košumberku, Misionář P. Adam Kravařský TJ, Umělecká činnost příslušníků Tovaryšstva Ježíšova – elogia*.

PhDr. Pavel **Zavadil**, Ph.D. (nezávislý badatel), 18. 3. – 6. 4. 2019: *Česká účast v zámořských misích Tovaryšstva Ježíšova (1678–1767)*.

PhDr. Mgr. **Jakub Zouhar**, Ph.D. (Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové), 9. 11. – 21. 11. 2015: *P. Ignacius Swieteczky OP (1719–1791)*; 13. 11. – 27. 11. 2016: *Historiografie dominikánského řádu v raném novověku*.

(Část podkladů pro seznam stipendistů /za léta 2015–2021/ na základě registratury Komise ČHÚŘ připravila Jiřina Jedináková; údaje doplnil, nově uspořádal a redakčně zpracoval Jaroslav Pánek.)